

**קונטרס
מראי מקומות
למסכת סוכה
על חלק מפרק הישן
דף כה. - כז.**

- מהדורת טיוטא -

**נכתב בס"ד ע"י
יחיאל מיכל בלאאמו"ר יהושע זליג שליט"א פליסקין
ירושלים**

הערות והארות יתקבלו בברכה

טל: 05276-14899

פקס 1532-5870698

דוא"ל: ymp803@gmail.com

הקדמה

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, שזכיתי להוציא לאור קונטרסי מראי מקומות על פרקים שונים בש"ס.

באשר זיכני השי"ת ללמוד עם תלמידים מקשיבים בכמה ישיבות, ובמשך הזמן ראיתי כי חלק מהתלמידים מתקשים להתרכז באופן הלימוד המקובל בישיבות, ולכן יגעתי ומצאתי בס"ד אופן לימוד קל יותר, וממילא נעים ומתוק יותר. במהלך הלימוד כתבתי דפי מראי-מקומות מדי יום [כמעט], וב"ה שהתלמידים קיבלו מזה תועלת מרובה, ונתחדש אצלם שלהבת אש ללימוד התורה ועיונה, ולכן אמרתי להפיצם כדי לזכות גם אחרים.

ואבאר מעט את האופן שעל-פיו כתבנו:

[א] בחרנו בדווקא פרקים [ולפעמים חצאי פרקים] קלים ללימוד, ובדרך כלל כאלו שיותר נוגעים לענייני הלכה למעשה.
[ב] בכל סוגיא הבאנו ראשונים ואחרונים עיקריים, בשימת דגש על הלומדות, ומתוך השתדלות להביא בעיקר קטעים קלים, מובנים, ולא-ארוכים.

[ג] לאחר מכן הבאנו הפניות לספרי הלכה; טור, בית יוסף, משנ"ב, ופוסקי זמננו.
אופן לימוד זה - כאשר מקשרים בין העיון לבין הלמעשה - יש בו מן התפארת של השלמות, וחותרם האמת ניכר עליו, וגם מביא סיפוק ותענוג רב ללומדים.

יש להדגיש, כי המגמה העיקרית שעמדה לנגד עיני בכתירת הדברים היא, להביא תועלת ו'געשמאק' לתלמידים, ולכן היו פעמים שקיצרתי במקום שהסוגיא דרשה להאריך, ולפעמים להיפך הארכת בדברים צדדיים מעט, הכל לפי מה שהיה נראה לתועלת לתלמידים שהיו לפני באותה שעה. ועל כן, באם יהיו מגידי-שיעורים שירצו להשתמש במראי-מקומות אלו, טוב יעשו אם יתבוננו תוך כדי לימוד, האם הדברים אכן מתאימים לרמה של התלמידים שלהם, ובמידת הצורך יעלו או יורידו את הרמה של הדברים, הכל בכדי שהתלמידים יקבלו את הטוב ביותר עבורם לפי מצבם וענינם.

ואמנם לעת עתה הדברים עדיין בגדר "טיוטא", ואינם מושלמים כלל, אך גם בצורה כזו יוכלו להביא תועלת בעז"ה.

ואשא כפי אל השי"ת, שיעזרני עוד לפתח ולשכלל את המראי מקומות בכמות ובאיכות כאשר עם לבבי, ולהוציאם לאור עולם, וכן את השיעורים עצמם, ולהרבות כבוד שמים בעולם.

יחיאל מיכל בלאאמו"ר יהושע זליג שליט"א פליסקין

ניתן להשיג בדוא"ל: ymp803@gmail.com

מראי מקומות למסכתות:

ברכות [פרק תפילת השחר, ופרק שלשה שאכלו]

שבת [פרק הבונה, ופרק שואל]

קידושין [סוף פרק ראשון]

ראש השנה [כח.-לד:]

פסחים [פרק ערבי פסחים]

סוכה [סוף פרק הישן - ענייני ישיבת סוכה ומצטער]

סנהדרין [פרק בן סורר]

בבא מציעא [פרק אלו מציאות]

###

כמו"כ ניתן להשיג בדוא"ל הנ"ל

את ספרי "ארזים בגן" - דרכי חינוך לבחורים מתמודדים

**מותר ורצוי להעתיק ולהשתמש
במראי מקומות אלו בכל צורה שהיא
על מנת להגדיל תורה**

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, א' אלול תשע"א

מראי מקומות (1)

סוכה כה.

בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה

[א] סוכה כה. מהמשנה "שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה" – עד דף כה: "גופא א"ר אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב", ורש"י. [תוס' אין צריך לראות בינתיים].

סיכום

[ב] סכס לעצמך – מדוע צריך שלשה פסוקים לדין עוסק במצוה פטור מן המצוה

[1] הפסוק "בשבתך בביתך" נצרך ל

[2] הפסוק "בלכתך בדרך" נצרך ל

[3] הפסוק "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם" נצרך ל

מה היה לולי הפסוק

[ג] יש לעיין, לולי שהיה לנו הלימודים ד"העוסק במצוה פטור מן המצוה", מה היה אמור לעשות אדם שעוסק במצוה ונתקל במצוה נוספת. ומה חידש לנו הדין ד"העוסק במצוה פטור מן המצוה". ועי' רש"י כה: ד"ה שחל שביעי שלהן. ועי' רש"י כה. ד"ה חתן טריד טירדא דמצוה.

נידונים מעשיים לאור זה

[ד] יש לעיין כיום שיש לנו דין העוסק במצוה פטור מן המצוה, מה הדין אם באו לפני האדם 2 מצוות שונות ברגע אחד, נניח שבאותו רגע יש לו הזדמנות חד-פעמית ליטול ד' מינים וגם אביו ביקש ממנו שיקנה לו דבר, איזה מהם יעדיף?

[ה] יש לעיין אם אדם מטפל בפצוע קשה שיש חמשים אחוז סיכוי שינצל, ואח"כ ראה פצוע בינוני שיש מאה אחוז סיכוי להצילו, האם יפנה אליו. עי' תשובת הרב זילברשטיין בספר חשוקי חמד [מובא בהמשך].
[ו] יש לעיין אם אדם באמצע לכבד את אמו, ובאמצע אביו מבקש ממנו שיתן לו דבר מה, האם יפנה לאביו. עי' תשובת הגר"ח קניבסקי שליט"א בספר דרך שיחה [מובא בהמשך].

בקושיית הפני יהושע

[ז] עי' פני יהושע [ד"ה במשנה שלוחין] שהקשה מדוע דין העוסק במצוה נכתב במשנה דוקא לגבי סוכה ולא במקום אחר. ותירץ 4 תירוצים. ויל"ע בתירוציו שיש מה לדון בהם.
[ח] ומה שתירץ בתירוצו השלישי, "ועוד דלא דמי לשאר מצות עשה" וכו', עי' בחידושי רבי עקיבא איגר בסוגין ד"ה הקשה מעכ"ת, שחולק עליו. וצ"ב בהבנת מחלוקתם.

מנין לנו שההולך בדרך למצוה פטור מן המצוה

[ט] במתניי, שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. ופרש"י ד"ה שלוחי מצוה. וצ"ע מנין לנו שגם ההולך למצוה פטור, הרי מהפסוק ילפינן רק ד"העוסק במצוה" פטור מן המצוה.
[י] עי' תוס' ד"ה ובלכתך בדרך. ועי' ריטב"א ד"ה ובלכתך בדרך. ולדבריהם יש מקור לזה.
[יא] אבל רש"י ד"ה ובלכתך בדרך, הסביר את "פרט לחתן" באופן אחר. וא"כ לפי רש"י נשארה קושיתנו.

נידונים מעשיים

אביו מבקש ממנו דבר כשהוא באמצע לכבד את אמו

העוסק במצוה

שאלה: כשאביו ואמו מצויים לבן דבר מה, כיבוד אב קודם משום שאתה ואמך חייבים בכבודו, מהו כשעוסק כבר בכיבוד אב, האם יפסיק לכיבוד אב או דילמא עוסק במצוה הוא ?

תשובה: העוסק במצוה פטור מן המצוה, ואף אם כיבוד אב ואם היא מצוה אחת ולא שתיים - הרי גם באותה מצוה עצמה יש את הפטור של העוסק במצוה, כשעוסק בענין זה פטור ממצות צדקה לענין אחר.

תשובות הגר"ח קניבסקי שליט"א יברוכ, צבי בן משה יצחק אהרן (עורך) עמוד מס 288הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

זה דרך שיחה לגר"ח קניבסקי פ' יתרו עמ' רפו

לעזוב פצוע קשה באמצע טיפול כדי לטפל בנפגעים בינוניים

שאלה מעשה שאירע בפיגוע גדול, שרופא התחיל לטפל בנפגע הקשה, ובאמצע הטיפול, הוא ראה לפניו פצוע בינוני, שהסיכויים להצילו בבא קמא זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף עמוד מס 119הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

גדולים בהרבה מהפצוע שלפניו. האם צריך לעזבו כדי להתחיל לטפל בנפגע הבינוני?

תשובה מסתבר יותר שאין לעזוב את הטיפול בנפגע הקשה, כדי לטפל בנפגע בינוני, מפני שכלל הוא בכל המצוות - 'העוסק במצוה פטור מן המצוה' (סוכה דף כו ע"א) ו'אין מעבירים על המצוות'. וגדולה מזו, אפילו העוסק במצוה קלה, ובאה לידו מצוה חמורה, אסור לו לזלזל במצוה הקלה, ולהשאיר ולטפל בחמורה, כמבואר בריטב"א בסוכה (דף כה ע"א). ואף שאפשר לחלק, ולומר שדוקא להשאיר מצוה זו ולהתחיל לעסוק במצוה אחרת אסור, אבל באותה מצוה עצמה, כמו בענייננו, מה לי נפגע זה ומה לי נפגע אחר, בשניהם מקיים את אותן המצוות: "והשבותו לו" ו"לא תעמוד על דם רעך". ומכל מקום יתכן שגם בזה קיים הכלל ש'העוסק במצוה פטור מן המצוה'.

אולם אם ע"י שיעזוב את הנפגע הקשה, יציל נפגעים בינוניים רבים, נראה שגם כלל זה שאין מעבירים על המצוות ו'עוסק במצוה פטור מן המצוה', גם הוא נדחה למען מטרה זו של הצלת רבים. ולכן גם אם התחיל הרופא לטפל בפצוע הקשה, יעזובו ויתחיל לטפל בבינונים כדי שיציל כמה שיותר.

בבא קמא זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף עמוד מס 120הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

נידונים מעשיים נוספים

יב] היושב בסוכה אם יצא לרחוץ עצמו לשבת

יל"ע אם היושב בסוכה צריך לצאת ממנה לרחוץ עצמו בע"ש לכבוד שבת, שהרי כל זמן שיושב מקיים מ"ע דאורייתא ועוסק במצוה פטור מן המצוה (וגם מצוה קיומית פוטר ממצוה חיובית, דחתן פטור מק"ש לילה ראשון אע"פ שכבר קיים פו"ר).

ג (ניקרא) שטיינמן, אהרן יהודה לייב בן נח צבי עמוד מס 181הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

זה אילת השחר עה"פ בסוכות תשבו.

א"ה: יל"ע לפי זה יפטר אף מתפילה בציבור, וקריאת התורה, וכיבוד אב ואם, וכל המצוות האמורות בתורה, ויל"ע. ואף מד' מינים יפטר אם הם מחוץ לסוכה כי הדקה שצריך לצאת להביאם, מתבטל ממצות סוכה. וכ"ז צ"ע.

יג] לצאת לתפילה באמצע הספד

לצאת לתפילה באמצע הספד

ד. הייתי בהספד על גדול בישראל והציבור היה מצומצם באופן שכל מי שיוצא מוקדם יעשה רושם, ועוד לא התפללתי מנחה ונמשכו הדרשות עד שיעבור הזמן, האם משום עוסק במצוה פטור להתפלל או יתפלל מיושב? תשובה: לבאו' מותר.¹

עילוי נשמה

שכח או טעה בשם הנפטר

ה. הלומד לעילוי נשמת ושכח שמו הפרטי או החליף את השם אבל בלבו יודע

¹ = להתפלל מיושב.

תשובות הגר"ק שליט"א רוטשילד, יחיאל מיכל עמוד מס 85הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה
ספר שאלת רב.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום חמישי, ב' אלול תשע"א

מראי מקומות (2)

סוכה כה.

בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה [ב]

עוסק במצוה פטור מן המצוה - כשאפשר לקיים שניהם

[א] משנה כה. ורש"י ד"ה פטורין.
[ב] גמ' כו. מ"תנו רבנן הולכי דרכים" עד "תנו רבנן שומרי העיר", ורש"י.

מחלוקת הראשונים באפשר לקיים שניהם

[ג] תוס' כה. ד"ה שלוחי מצוה.
[ד] ר"ן על הרי"ף דף יא. מדפי הרי"ף, מ"שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה" [6 שורות מתחילת הרחבות] עד ד"ה "ומיהו מודינא" [לא להבהל מהאורך, זה נורא קל!...].
[ה] סכס: במה נחלקו תוס' והר"ן. מה הראיות שהביא כל אחד לשיטתו. ומה יענה הצד שכנגד, על כל ראייה.

כשיכול לקיים שניהם בקלות יתירה, האם אז חייב לקיים שניהם

[ו] עי' ר"ן על הרי"ף שם ד"ה "ומיהו מודינא".
[ז] יל"ע אם כוונת הר"ן שזה ממש חיוב לקיים שניהם, או שזה רק רצוי ועדיף.
[ח] ועי' ביאור הלכה סי' לח סעיף ח' ד"ה אם צריך לטרוח, מ"ומש"כ הרמ"א אבל", עד סופו.

לענין הלכה

[ט] עי' שו"ע סי' תרמ סעיף ז', ומשנ"ב שם.
[י] ולכאוי צ"ב מה שכתב בס"ק ל"ו, דלכאוי זה נגד הר"ן, וגם סותר לדברי המשנ"ב עצמו בס"ק לח.

שאלות מעשיות

[יא] נתינת פרוטה לעני באמצע קריאת שמע [ושאר חלקי התפילה]. עי' מעבר לדף בשם ספר בירור הלכה שהביא ויכוח בין הגר"ח קניבסקי לבין הגאון רבי בנימין יהושע זילבר. מה דעתך בנושא.

[יב] האם מותר לרופא לישון בבית ולא בסוכה כדי שיוכל לטפל למחרת בחולים יותר טוב. עי' דברי הגר"י זילברשטיין שליט"א בספר חשוקי חמד, שהובאו מעבר לדף. ויש לדון בדבריו.

האם מותר לעזוב את המצוה הראשונה ולקיים את המצוה השניה

עזב את המצוה הראשונה וקיים את השניה האם קיים מצוה

[יג] עי' ריטב"א ד"ה מתני' שלוחי מצוה – עד "ויעוד למדנו הכתוב".
[יד] ועי' משנ"ב סי' עי' ס"ק יח בשם הפמ"ג.
[טו] ולכאוי יש כאן מחלוקת בין הריטב"א לפמ"ג, ויל"ע במחלוקתם.

האם יברך על המצוה השניה

[טז] עי' שו"ע סי' תעה סעיף ה' ומשנ"ב ס"ק לט, ושעה"צ אות לט.

העוסק במצוה ופטור מן התפילה, האם ישלים בתפילה הבאה

[יז] עי' משנה ברורה סי' צג ס"ק ח' בשם מגן אברהם. ועי' שער הציון שם ס"ק ט' בשם הטי"ז.
[יח] ויל"ע במה נחלקו.

ספר בירור הלכה חלק ה' עמ' יח מאת הגאון רבי יחיאל אברהם זילבר זצ"ל

במכתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א שבהוספות למהדורא שלישית (עמוד צ"ג) כתב וז"ל: "אות ע"ה מותר ליתן פרוטה לעני בפרשה שניה – ומ"מ נראה דפטור משום עוסק במצוה" עכ"ל, ואאמו"ר הגאון שליט"א השיב (בעמוד צ"ד) וז"ל: נראה דאינו פטור משום עוסק במצוה – ע"פ מה שפסק הגה' בסי' ל"ח דאם יכול לעשות שתייהן כאחת בלא טורח יעשה שתייהן ובנתינת

בירור הלכה עמוד פס 18 ה' (ד' חלקי שו"ע) זילבר, יחיאל אברהם בן בנימין יהושע הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

צדקה לעני באמצע ק"ש מיקרי דאפשר לעשות שתייהן אם יכין לזה לפני התפלה ולאחר חליפת מכתבים כו' אם הא דאפשר לקיים שתייהן אם זה מעיקר הדין או לא כתב לי בזה"ל: ומלבד זה אין דברי מעכ"ר שליט"א מיושבים אצלי שאין חייב להכין לפני התפלה מעות שמא יבא עני ומי יודע אם יבא ואיך ישמרם כל התפלה ואין ספק שיפריע הכוונה ובאמצע התפלה בודאי יצטרך להפסיק והו"ל אין יכול לקיים שניהם עכ"ד

בירור הלכה עמוד פס 18 ה' (ד' חלקי שו"ע) זילבר, יחיאל אברהם בן בנימין יהושע הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

חשוקי חמד להג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א בסוגיתנו

דף כה ע"א
פטורים מן הסוכה

האם יישן הרופא בבית, כדי שמחר יהיה רגוע יותר

שאלה רופא המכיר את גופו ויודע שאם יישן בסוכות בבית, יהיה למחרת רגוע יותר ועבודתו בבית החולים תהיה יותר מוצלחת, האם יישן בסוכה?

סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף עמוד מס 148 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

תשובה נאמר במסכת סוכה דף כה ע"א שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה. ופרש"י ואפילו בשעת חנייתו. ובדף כו פרש"י (ד"ה הולכים לדבר מצוה) שפטורים מן הסוכה אע"פ שאין הולכים אלא ביום, משום דטורדים ודואגים במחשבת המצוה ובתיקוניה. וכתב בספר נחלת צבי דאף בשעת חנייתו טורדים במחשבת המצוה, אולם הראב"ה (סימן תרלה הובא במדני סימן תשמ) כתב וז"ל: חשוקי חמד עמוד מס 149 סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דכשנחים וישנים בהנאתם בלילה, יכולים למחר לעסוק במצוה טפי, עכ"ל. לפי הסבר זה אולי גם רופא פטור, משום שהוא עוסק במצות "והשבותו לו", כמבואר במסכת סנהדרין (דף עג ע"א), וכשישן בבית בלילה להנאתו יוכל מחר לעסוק במצוה טפי. ולא מבעיא ברופא העוסק בפיקוח נפש ממש, כגון בנייתוחים, אלא אפילו עוסק ברפואות שאינם בסכנת נפשות ממש, אולי ניתן לפטור מסוכה כדי שיוכל למחר לעסוק במצוה טפי. אך יש גם צד לומר שדברי הראב"ה אמורים בשלוחי מצוה ההולכים בדרך למצוה, אבל זה שיושב בביתו, שאינן בכלל הולכי דרכים, אלא שע"י שישן וינוח להנאתו יוכל למחר לעסוק במצוה טפי, אין זו סיבה לפטור מסוכה אלא אם כן הוא רופא מנתח שהרגוע שלו יכול להשפיע על פיקוח נפש, וצ"ע.

חשוקי חמד עמוד מס 149 סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום ראשון, ה' אלול תשע"א

מראי מקומות (3)

סוכה כה.

בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה [ג]
בביאור דברי רש"י ד"ה שלוחי מצוה

העוסק במצוה דרבנן אם פטור ממצוה דאורייתא

ההולך להקביל פני רבו האם פטור מן הסוכה

[א] ע"י רש"י ד"ה שלוחי מצוה, הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו.
[ב] ע"י גמ' כו. מ"הולכין לדבר מצוה פטורין" עד "ית"ר שומרי העיר", וברש"י ד"ה שלוחי מצוה.

ג] ומקשים האחרונים הרי הקבלת פני רבו אין לו מקור בתורה, עיי' בגמרא כז: "מנין שחייב אדם להקביל" וכו', וא"כ קשה איך העוסק במצוה דרבנן פטור ממצוה דאורייתא.

ד] תירוץ א-ב: ע"י בערוך לנר ד"ה בגמרא הכא טריד שתירץ ב' תירוצים [בעיקר מ"אכן נסתפקתי במי שעוסק" עד "כעוסק במצוה דאורייתא", ומ"וגם ממה דאמרינן לקמן ברב חסדא" עד "תירא לרבות תלמידי חכמים"].

בשאגת אריה סי' ל"ז כתב דהעוסק בספק מצוה אינו פטור ממצוה ודאית. והנה בעוסק במצוה דרבנן, נראה מוכח בכמה דוכת, דפטור ממצוה דאורייתא, דהא ילפינן מקרא דבשבתך בשבת דידך הוא דמיחייבת ולא בשבת דמצוה, והעוסק במצוה דרבנן, ג"כ לא מיקרי שבת דידך, כמו גבי עומר ראשית קצירכם, פרט לקציר של מצוה, דמותר לקצור קודם העומר, ולצורך מצוה דרבנן ג"כ מותר לקצור, דלא מיקרי קצירכם - מנחות ע"ב - וכן לענין בן סורר ומורה, אם אכל בסעודת מצוה או איסור, אפילו איסור דרבנן, אינו נעשה בן סו"מ - סנהדרין ע' - ולפי"ז י"ל, גם בעוסק בספק מצוה, לא מיקרי שבת דידך, ולא גרע ספק דאורייתא ממצוה דרבנן.

ז] נזכר באמצע שמו"ע שיש לו חמץ, או אין לו מזוזה או ציצית. עיי' ספר שבילי דוד סי' צב ס"ק א' [מובא במסגרת]

טז) הקשו האחרונים מדוע כתב רש"י "כגון ללמוד תורה" והרי למדנו שבתלמוד תורה לא אמרינן העוסק במצוה פטור מן המצוה.

ברכי יוסף אורח חיים סימן לח

[מבאר הטעם דהעוסק בתלמוד תורה אין פטור מן המצוות]: דכי אמרו רבנן העוסק במצוה פטור מן המצוה, היינו במצוה שעוסק בה עתה, שאינה תדירית אצלו כל הימים, אמטול הכין אמור רבנן בטעמא דהשתא דעסיק בהא פטיר מאידך, ומצוה דעסיק בה מגנא לבטולי אחרית, כי לימים עוד העוסק אשר עסיק בההיא אחרית, ופוטרת זו. ואולם בתלמוד תורה הן הנה היו תמידין כסדרן, ולעולם בעת שהם פנויים מצורכי גופם עסקי בהו, אשר פיהם דברה תורה, ובהני אי פטרינן להו ממצוה אחרת נמצא כי לעולם פטורין מכל המצוות, ולא משכחת שיקיימו שום מצוה, וכגון זו לא אמרו העוסק במצוה פטור מן המצוה.

[ח] תירוצ ב – תירץ בתשובות והנהגות להג"ר משה שטרנבוך שליט"א ח"ה סי' רו [מובא במסגרת].

תשובות והנהגות ח"ה סי' רו

האור שמח הלכות תלמוד תורה תמה על מה שפירש רש"י במשנה בסוכה דקתני שלוחי מצוה פטורין מסוכה, ופירש רש"י הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה, ותמוה שאפילו הלימוד גופא אינו פוטר ממצוה אחרת כיון שעיקר לימוד התורה הוא ע"מ לקיימה, והיאך ההליכה בדרך ללמוד תורה פוטרת. ולענ"ד נראה לחדש, דהנה בסוכה כה. ילפינן מקרא ד"בשבתך בביתך" פטורא לעוסק במצוה, ומקרא ד"ובלכתך בדרך" פטורא לטרוד בטירדא במצוה כגון חתן בלילה ראשונה, (שהוא יושב ובטל ואינו עוסק במצוה אלא שטרוד במחשבת בעילה) ונראה דרק פטורא דעוסק במצוה, ששורש הפטור הוא משום קיום המצוה, בזה אמרינן דבת"ת ליכא האי פטורא, שאין קיום מצות ת"ת פוטר מלקיים מצוות אחרות שהרי עיקר מצות תלמוד תורה הוא על מנת לקיים, אבל טרוד בטירדא דמצוה, ששורש הפטור הוא משום הטירדא שאינו יכול ליתובי דעתיה, א"כ אין לנו נפק"מ איזה מצוה (שהרי בלא"ה אין הפטור משום המצוה רק משום הטירדא) רק בכל טירדא דמצוה אפי' טירדא דמצות ת"ת ג"כ פטור (ורק בטירדא דרשות אמרינן דאיבעי ליה ליתובי דעתיה). ולפי"ז אתי שפיר שהלומד תורה חייב להפסיק לקיים מצוות, שפטורו הוא רק מדין עוסק במצוה, אבל שליח מצוה לתורה שטרוד להגיע למחוז חפצו מהר ככל האפשר, (וכמבואר ברש"י סוכה כו. ד"ה הולכים לדבר מצוה) שפטורו מדין טרוד בטירדא דמצוה פטור מלהפסיק לקיים מצוות.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום שני, ו' אלול תשע"א

מראי מקומות (4)

סוכה כה:

בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה [ד]

בביאור חתן ושושבינין פטורין מן הסוכה

[א] גמ' כה: "ואמר רבה בר זבדא אמר רב חתן והשושבינין וכל בני חופה פטורין מן הסוכה" – עד "דחדי ליבאי דקא עבידנא תרתין".

הערות בפשט

[ב] מה פירוש "פטורין מן הסוכה כל שבעה", האם גם שלא בשעת סעודת חתן. עיי מאירי ד"ה חתן וכל שושביניו, עד "ואין מטריחין". וצ"ע.

[ג] "אין שמחה אלא בחופה". – מה פירוש המילה "חופה" כאן? עיי רא"ש סי' ח' מ"וצ"ע מה היא החופה" עד "והוא נקרא חופה".

[ד] מה פירוש משום צער חתן ועיי שער הציון סי' תרמ אות נ.

[ה] אמר רב זירא אנא אכלי וכו'. האם החמיר רק לעצמו או שחולק להלכה? עיי רא"ש סי' ח' מ"ר זירא אכל בסוכה" עד "ת"ר החתן ושושביניו". ועיי מאירי ד"ה חתן, מ"ואם רצה לאכול בסוכה" עד "ויש גורסין". ולכאוי צ"ע על הרא"ש, שהרי מפשטות הגמרא משמע שרק החמיר לעצמו.

מה הטעם שחתן ושושביניו פטורין מן החופה

[ו] עיי ר"ן על הרי"ף דף יא: ד"ה חתן והשושבינין.

[ז] עיי השגות הראב"ד על בעל המאור, דף יא: מדפי הרי"ף, מ"וחתן ושושביניו".

[ח] וצ"ע שיטת הראב"ד, וכי אין מצוה לשמח חתן וכלה. ועיי חידושי הרא"ה ד"ה וחייבין בקר"ש. וצ"ע.

להלכה חתן וכל בני חופה האם חייבים בסוכה
[ט] עיי' שו"ע סי' תרמ סעיף ו', ומשנ"ב וביאור הלכה.

חתן וכל בני חופה האם פטורין מן התפילה

[י] עיי' גמ' גמ' כה: ת"ר חתן והשושבינין וכל בני חופה פטורין מן התפלה ומן התפילין עד כו. "תניא א"ר חנניא".

להלכה בזה

[יא] עיי' תשובות והנהגות להגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א ח"ה סי' רו

תשובות והנהגות ח"ה סי' רו:

הערתי על המנהג בזמנינו שעוסקים בדבר מצוה לאסוף כסף להכנסת כלה וכד' ומפסיקים לתפילת מנחה, וכן בחתונה יש שמפסיקים באמצע הריקודים לילך להתפלל מעריב, ותמוה דהעוסק במצוה פטור מהמצוה, ולדברי הריטב"א סוכה כה: הוי אפי' איסור להפסיק. ושמעתי שהגר"ד פוברסקי זצ"ל ר"מ דישיבת פוניבז' הורה לבחורים שהתפללו מעריב באמצע חתונה שיחזרו ויקראו קרי"ש, שחשש שלא יצאו ידי חובת קרי"ש כראוי, כיון שהפסיקו שלא כדין. (מיהו במ"ב סי' ע' ס"ק יח הביא מהפמ"ג דהעוסק במצוה והפסיק לקרוא קרי"ש יצא יד"ח) וביארתי הא דהעוסק במצוה פטור היינו דוקא כשהתחיל במצוה כדי לגומרה ולא להפסיק באמצע לצרכי עצמו וכה"ג פטור להפסיק למצוה, אבל אנו שמפסיקין באמצע לדבר הרשות כגון לשוחח וכד', למה יגרע מצות אלקינו ית"ש שלא נפסיק לזה (ובאמת אם לא היה מפסיק לדבר הרשות כגון שהזמן עובר ודחוק לאסוף כסף, אז באמת לא יפסיק להתפלל), שו"מ שבמקו"ח סי' ק"ו רמז לסברא זו. ושמעתי מצדיק אחד זצ"ל שאפילו לדין שאנו מפסיקים לדבר הרשות ואין לנו פטור דעוסק במצוה וכמו שכתבתי, מ"מ פטור מלהפסיק כדי להתפלל בציבור, ואולי אפילו אסור להפסיק לזה.

[יב] עיי' הליכות שלמה תפילה עמ' טו הערה 52. ויש לעיין מה הדין כשכל החתונה כולה נעצרת כדי להתפלל מעריב.

[יג] עיי' אשי ישראל פרק כז הערה לו.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום שלישי, ז' אלול תשע"א

מראי מקומות (5)

סוכה כו.

בענין כותבי סת"ם ותגריהם פטורים מן התפילה ותפילין

[א] גמ' כו. תניא אמר רבי חנניא בן עקביא כותבי ספרים – ת"ר הולכי דרכים, וברש"י.

שיטת רש"י

[ב] עיי' שו"ע סי' לח סעיף ח', ומגן אברהם ס"ק ח'.

[ג] ועיי' בגמ' פסחים נ: מ"ת"ר ד' פרוטות אין בהן סימן ברכה עד "ואם עוסקין לשמה רואין". וברש"י. משמע דסתם כותבי ומוכרי תפילין אינם עוסקים לשמה, וקשה דבגמרא שלנו לפי המג"א יוצא דסתם כותבי ומוכרי תפילין כן עוסקין לשמה.

[ד] עיי' שו"ע סי' תלג סעיף ח' [שצוין עיי' המג"א הנ"ל], ובמגן אברהם שם ס"ק יד. ולכאוי קשה מדוע שם לא כתב המגן אברהם דדוקא אם עיקר כונתו לשם מצוה. ועוד קשה דבנותן סלע ע"מ שיחיה בני, לכאוי עיקר כונתו שלא לשם מצוה, ומדוע זה נחשב למצוה.

שיטת הריב"ן

[ה] עיי' בספר קובץ שיטות קמאי עמ' שלו ד"ה ותגריהן [עד "הולכי דרכים"]. האם חולק על רש"י. והאם ניתן להביא ראיה לשיטתו מהגמרות שצויינו לעיל.

הכרעת המשנה ברורה

[ו] עיי' שו"ע סי' לח סעיף ח', ומשנה ברורה ס"ק כד. ויש לעיין במשנ"ב מה השיעור של "עיקר כוונתו".

[ז] עיי' ביאור הלכה סי' לח ד"ה הם ותגריהם, מ"ומ"מ נ"ל דאם כונתו עד "ודע עוד". ולכאוי יש לדון על ראייתו.

חידוש הביאור הלכה דבכותבי תפילין פטור מן המצוה אפילו כונתו להשתכר

[ח] עיי' ביאור הלכה סי' לח ד"ה הם ותגריהם, מ"ודע עוד דלענין כתיבת" עד הסוף.

[ט] רופא המטפל בחולים האם פטור מקרי"ש ותפילה. עיי' חוט שני יו"ט עמ' שכח-שכט

חוט שני להגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א, הל' יום טוב עמ' שכח-שכט

ד. רופאים שעוסקים במיפול בחולים האם פטורים מק"ש

ותפילה

בשו"ע אור"ח (סי' ע"י טע"ד) איתא: היה עוסק בצרכי רבים והגיע זמן קריאת שמע לא יפסיק אלא יגמור עסקיהם ויקראם אם נשאר עת לקרוא. ובמשנ"ב (ט"ק ט"ז) כתב: מיירי שאין שם מי שישתדל אלא הוא ולכך אינו פוסק דעוסק במצוה הוא, ואפילו אם הוא עוסק רק בהצלת ממונם.

וכן בשו"ע (סי' ל"ח טע"ח) איתא: כותבי תפילין ומוזוות הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים פטורים מהנחת תפילין כל היום זולת בשעת ק"ש ותפלה. וברמ"א שם, ואם היו צריכים לעשות מלאכתן בשעת קריאת שמע ותפילה אז פטורים מקריאת שמע ותפילה ותפילין וכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת אם צריך לטרוח אחר האחרת, אבל אם יכול לעשות שתיהן כאחת בלא טורח יעשה שתיהן.

ובמ"ב (ט"ק כ"ד) כתב ותגריהם. אף שמרויחין מזה, ודוקא אם עיקר כוונתם כדי להמציאן למכור למי שצריך להם, אבל אם עיקר כוונתם רק להשתכר לא מיקרי עוסק במצוה וכו'.

יום טוב וחול המועד קרליץ, שמריהו יוסף ניסים בן נחום מאיר עמוד מס 330הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ובביאור הלכה (שם ד"ה הם ותגריהם) כתב: נלענ"ד לחלק והוא דלענין כתיבה גופא דהיא בודאי עצם מצוה כדכתיב וכתבתם ורק דאינה גמר מצוה קודם הקשירה וכו' הוא תמיד בכלל עוסק במצוה ואפילו אם אנו יודעים שעיקר התחלתו לכתוב היה רק בשביל שכר ולולי זה לא היה מתחיל מכל מקום אמרינן דהשתא שכותב אין מכין כלל רק שכותב סת"ם לשם מצות תפילין כדין. אבל לענין המסחר בעניני תפילין לא נזכר בשום מקום למצוה לכן פרש"י הלוקחין כדי להמציאו למכור למי שצריך להם ור"ל דאז ע"י מחשבתו שהוא לשם מצוה מחשיב פעולתו לעוסק במצוה, עיי"ש.

ועל פי זה נראה דרופא המקבל קהל בערב וכבר קרוב לחצות ועדיין לא התפלל מעריב לא יפסיק לקרוא ק"ש ולהתפלל מעריב, אלא ימשיך לטפל בחולים דחשיב כעוסק במצוה שפטור מן המצוה שעוסק בעצם המצוה אעפ"י שכל עבודתו הוא רק עבור שכר. (1).

יום טוב וחול המועד קרליץ, שמריהו יוסף ניסים בן נחום מאיר עמוד מס 331הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

[משגיח כשרות האם פטור מקר"ש ותפילה. עיי' שו"ת מגדלות מרקחים יו"ד סי' כז :

שו"ת מגדלות מרקחים להגאון רבי לוי יצחק גרינאולד זצ"ל אב"ד ק"ק צעלים בארה"ב [יו"ד סי' כז]

הנה נשאלתי אם מותר להחזיק משגיח על חלב בכפר שאין דרים שם יהודים והוא יהיה מוכרח להתפלל שם בלא מנין. תשובה, חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו הוא טריפה וכדי להציל אפילו איש אחד מישראל מאכילת טריפות מותר להתפלל כל ימיו בלא מנין, ואם אי אפשר לו להתפלל כבר אז פטור לגמרי מתפילה, כי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ואין לך מצוה גדולה מזו מלהציל איש מישראל מאכילת טריפות, ומכל שכן להציל כמה מאות נפשות מאכילת טריפות.

[א] ולכאורה יש לעיין אם המשגיח עושה זאת עבור פרנסה, מדוע זה פוטר אותו מקר"ש ותפילה.

[ב] יש לעיין בבחור שאוסף בערב יוכ"פ תמורת אחוזים, או שמוכר ארבע מינים או סכך קיינעס, האם פטור מן המצוה.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, ח' אלול תשע"א

מראי מקומות (6)

סוכה כו.

בענין הולכי דרכים פטורין מן הסוכה

[א] גמ' כו. "ית"ר הולכי דרכים ביום" – עד "הולכין לדבר מצוה פטורין בין ביום ובין בלילה", ורש"י ותוס'.

מה הטעם לפטור הולכי דרכים

[ב] עיי' תוס' ד"ה הולכי דרכים ביום.

[ג] עיי' רמב"ן על התורה ויקרא פרק כ"ג פסוק מ"ב, מ"ויתכן שיאמר".

[ד] האם יש חילוק או נפק"מ בין תוס' להרמב"ן.

[ה] עיי' ריטב"א כח: ד"ה רבא אמר, מ"ווש לשאול", מה שביאר ברמב"ן.

קושיא מסוגיא ערוכה

[ו] מקשים העולם [ראה בהערות לרמב"ן על התורה מהד' מוסד הרב קוק] מהמשנה דף כב: העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה... או על גבי גמל וכו', וכל סוגית הגמ' שם כג. ולכאורה מדוע צריכין סוכה הרי הם הולכי דרכים. וצ"ע.

[ז] מה השיעור של דרך

ספר שבות יצחק זמן שמחתנו מאת הגאון רבי יצחק דרזי שליט"א

וכן שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א. א. הולכי דרכים מקרי

דוקא כשיוצא מהעיר¹⁰, משא"כ כשלא יצא מהעיר, אפילו הוא

הולך בעיר גדולה מהלך שעות רבות לא מקרי הולכי דרכים.

שבות יצחק עמוד מס 20 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

טז. לכאורה היה נראה לומר דגדר הולכי דרכים הוא שעזב ביתו ויצא לדרך, אבל מי שכך סדר קביעותו שיוצא בבוקר לעבודה מחוץ לעיר וחוזר בלילה מקרי יושב בית, ובפרט לפי הסוכרים דפטור הולכי דרכים נלמד מאזרח רענן לכאורה קשה לומר שמי שנמצא בדרך בין עירונית וזה סדר ישיבתו, שיוצא מגדר אזרח רענן. אבל מדברי המג"א והחיי אדם שכתבו דעובד בחנותו בעיר חייב מפני ששם ביתו, ולא פירשו שחייב מפני שלא יצא מביתו, משמע שבהיותו בדרך לחנותו מקרי הולכי דרכים אע"פ שכך קביעותו. והגדר של הולכי דרכים הוא יציאה מהישוב כמש"נ. שבות יצחק עמוד מס 20 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרוי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה	וכן שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דאין חילוק אם עזב את ביתו לכמה ימים או שכך הדרך שהוא יוצא לעבודה חוץ לביתו, כל שהוא בדרך מחוץ לעיר הרי הוא הולך דרך ופטור. ולכן כל מי שנוסע בדרך בין עירונית יכול לישון בדרך מחוץ לעיר גם בנסיעה מירושלים לבני ברק. וכמו"כ שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל. והיינו משום דגדר הפטור הוא מצד המקום שאינו מקום דירה וכמשנ"ת, ולכן אין חילוק אם כך הוא סדר קביעותו. שבות יצחק עמוד מס 20 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרוי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה
--	--

ח] ולכאורה יש לעיין בדבריו, האם זה מסתבר שתושב בני ברק שנמצא ברמת גן הסמוכה נקרא הולכי דרכים, ואילו תושב שכונת גילה בירושלים שנקלע לשכונת פסגת זאב, ואין רכב ואין אוטובוס, שזה בערך שעתיים ברגל, הוא לא נקרא הולכי דרכים.

שו"ע ומשנ"ב

ט] עיי' שו"ע סי' תרמ סעיף ח' ומשנה ברורה שם [המעיינים יכולים לעיין גם בביאור הלכה].

הערות בשו"ע ומשנ"ב

י] כתב הרמ"א "דאין לעשות לו שם דירה". וצ"ע הרי הנידון כאן זה לא לעשות דירה אלא לעשות סוכה.

יא] כתב הרמ"א "יחמירו על עצמן לשוב לבתיהם בכל לילה לאכול בסוכה". וצ"ע מה מיוחד באכילה בלילה, ומדוע לא כתב לשינה.

יב] עוד צ"ב על הרמ"א מדוע ההולכים לכפרים צריכים להחמיר והרי לכאוי זה ממש הולכי דרכים.

יג] לכאוי צ"ב סתירה, במ"ב ס"ק מ' משמע שהולכי דרכים אין צריכים לטרוח לחפש סוכה, ובס"ק מ"א, משמע שצריכים לטרוח.

יד] לכאוי יל"ע, במשנ"ב ס"ק מב-מג כתב דעוברי דרכים אין צריכים לבנות סוכה רק לחפש סוכה, ואילו בס"ק מה כתב דאם שוהה ג-ד ימים צריך לבנות סוכה, וצ"ב מדוע.

טו] בבאר היטב ס"ק יא, כתב בשם המגן אברהם, דאם הוא בשדה אפילו כל ימי החג אין צריך לעשות סוכה, ולכאוי סותר למשנ"ב שכתב דבג-ד ימים, וגם זה לקוח מהמגן אברהם.

טז] יל"ע האם היוצא לטיול פטור מאכילה בסוכה, והיוצא לטיול יומיים האם פטור משינה סוכה.

הליכות שלמה לגרש"ז אויערבאך זצ"ל עמ' קעג כא. המטיילים אין להם דין הולכי דרכים, שהרי יכולים הם לערוך את הטיול בזמן אחר, ולפיכך חייבים בסוכה. ולכן יש להמנע מטיולים למקומות שאינו יודע שתהא סוכה מצויה לו בהם בשעת הצורך¹³⁵. הליכות שלמה עמוד מס 184 >מועדי השנה> תשרי-אדר אורבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה	
מ. וכמש"כ הרמ"א (סי' תר"מ ס"ג) דהמקין דם חייב בסוכה והוא מהג"א בפ"צ הליכות שלמה עמוד מס 184 >מועדי השנה> תשרי-אדר אורבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה דסוכה (סי' י"ב) הציאו המג"א, ועיי"ש דאחד הטעמים הוא מפני שהיה יכול להקיץ הדם לפני החג או לדחות הדבר לאחריו, ועיי"ש צמח"א שדן עפ"ז לאסור שתיית משקה המשלשל אם יכול לעשותו בזמן אחר, וא"כ הליכות שלמה עמוד מס 185 >מועדי השנה> תשרי-אדר אורבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה	כ"ש צנד"ד, והדבר צרור ללא פטור הולכי דרכים אלא צמי שהולך לעקור ממקום ישוב והולך לצורך פרנסתו, אבל יציאה לטיול סתמא לא¹³⁸. הליכות שלמה עמוד מס 185 >מועדי השנה> תשרי-אדר אורבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן צג

אם מותר לצאת לתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה. ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לע"ד שאסור דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין עכ"פ ביום הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממש וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו שלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאוותו והנאותו היה יוצא מביתו כיון שלא היתה יציאתו אף מביתו לצורך. והגע עצמך אדם שיש הרבה פעמים שישן בחצרו תחת כפת השמים משום שנהנה בזה יותר מבבית הכי יפטר מסוכה משום שמביתו יצא בשביל זה, וא"כ למה אמר רבא מצטער פטור מן הסוכה הי"ל לומר מי שנהנה לישיב בחצר יותר מבבית והסוכה פטור מן הסוכה. ואף שיש אולי לדחות דרבא אמר מצטער דוקא לענין לילך לישן בבית בשביל זה, דלגבי הבית לא נפטר בזה שיש לו יותר הנאה בבית מבסוכה ולא לגבי לישן בחוץ

דלזה נפטר גם בלא צער אם יש לו יותר הנאה, משום שאולי לילך לבית של אחר לא היו רוב בני"א הולכים בשביל יותר הנאה ולילך לחוץ היו הולכים גם בשביל יותר הנאה, והבית בחג הסוכות יש לו להחשיבו כמו שהוא ליכנס לבית של אחר, לא מסתבר זה דמנלן להחשיב כן ולא כמו שיש לו עצמו שני בתים שהיה הולך לבית השני גם בשביל יותר הנאה. וגם מפורש במג"א סימן תר"מ ס"ק י"ד דאם אין יכולין לישן כל כך בטוב בסוכה ויהיו יגעים למחר ולא יוכלו לקיים המצוה כראוי פטורין, הרי דבשביל הנאת השינה יותר אסור, ודין זה הוא אף כשהשינה בחוץ טוב לו יותר כשאין הלכו למצוה, דהא מקור המג"א נראה שהוא מהג"א /סוכה/ דף כ"ו שפי' בר"ח ורבה ב"ר הונא דגנו בארקתא דנהרא שהוא בחוץ משום דישנו שם להנאתן יותר ויכלו לעסוק במצוה למחר טפי, אלמא דשלא לצורך מצוה בשביל ההנאה היה אסור. וגם בלא זה הא נענשין על עשה בעידן ריתחא כשמבקש טצדקי למיפטר מהמצוה כדאיתא במנחות דף מ"א אף באופן שהיה לו הנאה בלבית בגדים הפטורין מציצית דודאי לא בכוונה ליפטר מציצית לבש רב קטינא לסדינא וסרבלא הפטורין מציצית. לכן מסתבר דלילך לטיול ולתענוג למקום שליכא סוכה אסור. /ועיין מועדים וזמנים ח"א סי' פ"ט/. והנני ידידו מברכו בחג שמח, משה פיינשטיין.

ספר שבות יצחק זמן שמחתנו להג"ר יצחק דרזי שליט"א פרק ב' בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א

ד. ומהגרי"ש אלישיב שליט"א שמעתי שאין לדמות פטור הולכי דרכים למצטער, דמצטער הוא פטור מחמת ההכרח וכשמביא עצמו לידי כך הרי זה כעושה כדי להפטר. משא"כ הולכי דרכים כך הוא דרך דירה לכתחילה שיוצא ממנה למסחר או לתענוג, והתורה אמרה שידור בה כדרך דירה.

שבות יצחק עמוד מס 24 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

עוד שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דיציאה לטיול לא דמי לציצית דהתם¹ כתבו התוס' דענשינן ליה מפני שעושה בתחבולה כדי להפטר, משא"כ כשרוצה לצאת לדרך לטיול ואינו נמנע אין זה כזילזול במצוה².

שבות יצחק עמוד מס 25 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ומ"מ יש לחזר אחר המצוות, ולכן כתב הגרי"ש אלישיב שליט"א³ בחשובה לשאלה האם מותר להכניס את עצמו להיתר עוברי דרכים ויהי' פטור מסוכה, וז"ל, הנה בכל פעם שהוא אוכל או ישן בסוכה מקיים מצות עשה מן התורה, ונהי דכשהוא בדרך פטור⁴ אבל בודאי עליו להכניס את עצמו לחיוב קיום מצות ולא להפקיע את עצמו מן המצות, תדע דבירושלמי⁵ אמרו כבוד את ד' מהונך, עושה סוכה לולב שופר תפילין ציצית, אם יש לך את חייב בכל אלו ואם אין לך אין את חייב באחת מהן. ובתוס' פסחים דף ק"ג ע"ב ד"ה ואין, ומי שאין לו תפילין אפילו אין לו יש לו לחזור ולהביא עצמו לידי חיוב כדאשכחן במשה שהי' תאב ליכנס לא"י כדי לקיים מצות שבה, עכ"ל התוס'. ע"כ.

שבות יצחק עמוד מס 26 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ולענין מעשה שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמי שיש לו איזה צורך לצאת לטיול אי אפשר להחמיר עליו.

שבות יצחק עמוד מס 26 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יז] יל"ע במי שנוסע לכותל או לקברי צדיקים, האם יהיה פטור גם לשיטת הגרש"ז אורבאך והאגרות משה.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום ראשון, י"ב אלול תשע"א

מראי מקומות (7)

סוכה כו.

בענין שומרי העיר ושומרי גינות

א] גמ' כו. מ"ת"ר שומרי העיר ביום" עד הנקודתיים "חולים ומשמשיהם". ורש"י ותוס'.

ב] האם יש חילוק בין שומרי גינות לשומרי העיר. עי' שו"ע סי' תרמ סעיף ט-י [בלי הרמ"א] ומשנ"ב ס"ק מו.

ג] יל"ע בחיילי צה"ל ושוטרים, האם הם פטורים מסוכה כדין שומרי העיר. ועי' ארחות רבינו למרן הסטייפלר זצ"ל חלק ה' עמ' עא :

ארחות רבינו הקהלות יעקב חלק ה' עמ' עא

כח. מלחמה תשל"ד מוצאי יום א' דסכות.

1) שאלתי את מו"ר בנוגע לאנשי הג"א שאינם יכולים לעזוב את המקום שבו הם יושבים מה דינם לענין סוכה ואמר לי שפטורים מטעם שהם כשומרי גינות. ארחות רבינו הקהלות יעקב עמוד מס 108 ה הורביץ, אברהם הלוי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בביאור תירוץ אביי "תשבו כעין תדורו"

ד] עי' רש"י ד"ה כעין תדורו.

ה] עי' ריטב"א ד"ה שומרי פירות. וביתר ביאור בשיטת ריב"ב, דף יב. מדפי הרי"ף, ד"ה אביי אמר.

ו] האם תוכל למצוא נפק"מ בין רש"י לריטב"א.

עיון בשיטת רש"י – מה הפטור של טורח

ז] לכאוף צ"ב מדוע הטורח פוטר אותו, והרי לכאוף הטורח להביא כלים איננו בחג הסוכות רק לפני החג, וא"כ קשה הרי כמעט בכל סוכה בעולם יש טורח לבנותה ולהביא הציוד אליה, ומה סיבת הפטור המיוחד כאן.
ח] ועיי מאירי ד"ה שומרי העיר, מ"ותרץ אביי תשבו" עד "ורבא תירצה". האם לדעתך זו גם כוונת רש"י.
ט] ועיי מגן אברהם סי' תרלט סק"ג.
י] עיי משנ"ב סי' תרלט ס"ק כט.

רבא אמר משום פירצה קוראת לגנב
יא] יש לעיין ומה בכך שיפסיד כסף, וכי מותר לבטל מצוה בגלל הפסד כספי.
יב] עיי ריטב"א ד"ה פרצה קורא.

האם העבודה פוטרת ממצות סוכה
יג] עיי ברמ"א סי' תרמ סעיף י' שמשגיחי כשרות של יין, פטורים מסוכה. ועיי משנ"ב ס"ק מו, דהיושב בחנות חייב בסוכה. וצ"ב מה טעם החילוק. ומה הדין בשאר עבודות [נהג, זמר, מנקה וכו' וכו'].

משמשי מצטער
יד] עיי בגמ' כו. להלן, דמצטער פטור משמשיו חייבים.
טו] עיי משנ"ב סי' תרמ ס"ק יד.
טז] עיי ערוך השולחן סי' תרמ סעיף ז'.
יז] וצ"ב במה נחלקו.

מניעת רווח
יח] עיי לבוש סי' תרמ סעיף ז'. [מובא במסגרת]

לבוש סי' תרמ סעיף ז'
והעוסקים במצוה או הולכין בדרך מצוה כגון להקביל פני רבו או ללמוד תורה או לפדיון שבויים וכיוצא בזה, פטורים בין ביום ובין בלילה, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכגון שאם היה צריך לחזור אחריה בלילה יתבטל גם ביום ממצותה, כלומר שיתעכב ביום ממצותו ולא שתתבטל המצוה לגמרי, שאם תתבטל לגמרי גם הולך לדבר הרשות פטור אם היה מתבטל אותו העסק מחמת חזרתו אחר הסוכה, אלא בעיכוב מיידי.

יט] יש לעיין אם ההיתר הוא רק במקום הפסד או גם במקום מניעת ריוח.
החושש מגנבים בביתו
כ] עיי מאירי ד"ה שומרי העיר, מ"ורבא תירצה" עד "ואף אנו נוהגים".

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום שלישי, י"ד אלול תשע"א

מראי מקומות (9)

סוכה כו.

בענין מצטער פטור מן הסוכה

שלשה-עשר אופני מצטער שמצאנו בגמרא ובפוסקים
א] גמ' כו. מ"חולים ומשמשיהם" עד "הוא פטור משמשיו לא". ורש"י ותוס'. וכן תוס' ד"ה הולכי דרכים.
ב] משנה כח:.. ובגמ' כט. מ"ירדו גשמים" עד "ת"ר היה אוכלי". וברש"י.
ג] גמ' ע"ז ג. מ"אמרו לפניו [הגוים לקב"ה לעתיד לבא] תנה לנו מראש ונעשנה" עד "בעוטי מי מבעט".
ד] עיי ריטב"א ד"ה פרצה קורא.
ה] שו"ע ורמ"א סי' תרמ סעיף ד', ומשנ"ב ס"ק יח וס"ק כו. ועיי משנ"ב סי' תרלט ס"ק לא.
ו] לסיכום, מה הם שלשה-עשר אופני המצטער שמצאנו בגמ' ובפוסקים.

שיעור הצער שצריך כדי להחשב מצטער
ז] עיי בשו"ע ורמ"א סי' תרלט סעיף ה'.
ח] ויש לעיין מה הפשט "שהיה יוצא מביתו" דלכאורה תלוי לאן, שאם יש לו בית אחר סמוך, הרי במעט צער יצא, ואם אין לו שום בית אחר, הרי גם בהרבה צער לא יצא.
ט] עיי חיי אדם כלל קמז סעיף ו'.
י] עיי אשל אברהם מבוטשאטש [בסוף השו"ע] סי' תרמ סעיף ד'.
יא] עיי שו"ת מהרש"ג ח"א או"ח סי' לג

שו"ת מהרש"ג ח"א או"ח סי' לג

ועוד אשאל חור"ד בדבר הלכה למעשה צעניא דיומא וכו' נלך מאוד כי הוא ענין דשכיה וכו' דמבואר בש"ע א"ח ס' תרל"ט דרמ"א סעיף ה' לענין נלאת מן הסוכה כשירדו גשמים דכ"י השיעור משתכרת המקפה וכתב דרמ"א דמי שאינו בקי בזה השיעור, ישער בל"א ה"י יושב בביתו וכו' יורדים עליו שם גשמים אם היה יולא מביתו אזי יולא ג"כ מסוכתו, ודבר זה סתום ולריך ביאור משום שלא ביאר לנו הרמ"א הכוונה בזה שכתב אם היה יולא מביתו, אם הכוונה בל"א שיש לו שני חדרים בחדר יורדים גשמים לחוץ החדר, ובשני חדרים גשמים לחוץ החדר, וישער בל"א אופן היה יולא מהדר זה לחדר השני כך הדין ביולא מן הסוכה לבית, ואם נאמר הפירוש כן אזי יהי בדבר קולא גדולה כי ידוע שבאופן זה אשר כל השני חדרים או הבתים הם שלו אזי בגשמים מועטים וקלים כבר הוא יולא מחדר זה ונכנס לחוץ חדר אחר דלמה ילער את עצמו בזה אפילו בלער קל. אמנם אפשר כוונת הרמ"א בל"א שירידים גשמים בחדר שלו, ואלל חצירו או שכנו יש חדר שאין יורדים בו גשמים ואם היה מבקש מחצירו שניחמו לכונו בחוץ ביתו מחמת לער בגשמים שבביתו שלו, ועל אופן זה ישער ביולא מן הסוכה לחוץ הבית ואם נאמר הפירוש דרמ"א כן יהיה בדבר חומרא גדולה, משום שידוע שאין אדם יולא מביתו שלו לחוץ בית חצירו, זולת בל"א בגשמים היורדים בחוץ ביתו מלערים אותו בהפלגה יתירה, ותמיה על הרמ"א וגם על נושאי כליו המפרשים דבריו שהניחו בדבר סתום ולא ביארו לנו דבריו ז"ל.

שו"ת מהרש"ג עמוד מס 84 א גרינפלד, שמעון בן יהודה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

והנה הנלפענ"ד הפי דרמ"א לא בדברי הלד הראשון לשער ביולא מחדר לחדר בבית שלי שהוא ודאי קולא גדולה יותר מדי לפטור אל"ע מן הסוכה בדבר קל, וגם לא בדברי הלד השני לשער בבניסה לבית חצירו שהוא ודאי חומרא יותר מדי, אלא הפי דרמ"א הוא שכי' הולך מביתו לבית האויר שלו הנקרא קאממער, וכו' עפ"י דברי

שו"ת מהרש"ג עמוד מס 84 א גרינפלד, שמעון בן יהודה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ה"מב"ס צ"ח המשינות מוצא בב"ע דסוכה משנה כ"י בד"ה עשה סוכתו קבע שכי' דכל אדם מחויב להיות סוכתו בחג כמו בית דירה שלו וצ"ח יכו' כמו בית השימוש והיינו הנקרא בל"א "קאממער" או "שפיז" שאין שם מטה כסא שלחן רק מניח שם הפוליו וגמלא שצמי החג נעשה ביתו "קאממער" היינו בית השימוש וכלל השנה צ"ח הוא עיקר דירתו ויש לו צחי שימושים אחרים, והשתא כיונת דרמ"א הוא בל"א גשמים לסוכה צימות החג לריך לשער בל"א ה"י יושב בבית בכל ימות השנה וכו' יורדים גשמים בביתו אם ה"י יולא מביתו לאכול בחוץ בית השימוש דהיינו בקאממער שכי' לריך להכניס שמה מטה כסא שלחן וכו' מכנים אזי יכול ללאת מסוכתו ג"כ וענין זה הוא ענין ממוצע אינו קולא גדולה כ"כ כמו לשער מחדר זה לחדר אחר כששניהם הם שלו וגם אינו חומרא גדולה כ"כ לשער בל"א ה"י יולא מביתו לבית חצירי, ומלאתי כעין זה

שו"ת מהרש"ג עמוד מס 85 א גרינפלד, שמעון בן יהודה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

משמשי חולה

יב] יל"ע מה הטעם שמשמשי חולה פטורין מן הסוכה

יג] ע"י ערוך לנר כו. ד"ה שם חולה הוא.

יד] ע"י שו"ע הרב ס"י תרמ סעיף ז.

טו] האם יש נפקא מינה בין הטעמים. ע"י הלכות חג בחג (סוכה) פרק יז הערה 11.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, ט"ו אלול תשע"א

מראי מקומות (10)

סוכה כו.

בענין מצטער פטור מן הסוכה [ב]

א] גמ' כו. מ"חולים ומשמשיהם" עד "מצטער הוא פטור משמשיו לא".

ב] ע"י רא"ש פרק שני ס"י יב, עד "כתב בספר המצות". ובקרבן נתנאל אות ל"מ.

מה דין אדם שעשה מלכתחילה סוכתו במקום שמצטער

ג] שיטה 1 – ע"י מרדכי פרק הישן ס"י תשמ מ"מודקא שעשה סוכתו מתחלה" עד סוף הסימן.

ד] שיטה 2 – ע"י מור וקציעה ס"י תרמ ד"ה שם ד"ה ומ"ש חולה [מובא מעבר לדף].

ה] להלכה ע"י רמ"א ס"י תרמ, עד "מרדכי פרק הישן", ובמשנ"ב ס"ק יח-כ.

ומבואר דלא יצא ידי חובתו, אבל לא מבואר עד כמה מחויב להתאמץ בחג הסוכות או בחוה"מ כדי לקיים מצות סוכה. וצל"ע.

עד כמה אדם מחויב להתאמץ לבנות או להשיג סוכה

[ו] עי' ברמ"א סי' תרמ סעיף ד' "מי שכבו לו הנרות" עד "אם יש טורח גדול בדבר". ובמשנ"ב ס"ק כב-כג-כד.
[ז] עי' הגהות חתם סופר על גליון השו"ע סי' תרמ.
[ח] עי' ביכורי יעקב סי' תרמ ס"ק יג [מומלץ לדלג מ"ולכן לעני"ד יש ליישב בזה מה שהקשה המג"א", עד "ועיין ס"ק כ"א"]. שים לב שדברי הביכורי יעקב הם יסוד מוסד בגדרי חיוב עשיית סוכה.
[ט] עי' שו"ת חכם צבי סימן צד [מובא מעבר לדף].

בירור היכן גבול החיוב

[י] ויש לדון, עד כמה חיובו של האדם לבנות לו סוכה תקנית שאינו מצטער בה, למשל אם צריך לילך 10 דקות מביתו כדי לבנות סוכה כזו, האם מחויב בזה. ואם זה 30 דקות הליכה. ובקיצור היכן הגבול.
[יא] ועי' בגמ' לעיל מ"שומרי גנות" עד "כעין תדורו", וברש"י ד"ה כעין תדורו. ויש לעיין האם גם בעושה סוכתו במרחק מה מביתו, הוא פטור מחמת הטורח שבזה. ועי' ביאור הלכה סי' תרמ ד"ה מפני הרוח, בשם הלבוש.

בדברי הגרי"ש אלישיב שליט"א

[יב] לגבי אורחים בסוכה אם נחשב למצטער, עי' בדברי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שהובאו בהליכות שלמה, ובדברי הגרי"ש אלישיב שליט"א שהובאו בספר שבות יצחק [הובא מעבר לדף].
[יג] ולכאוי' צ"ב סברת הגריש"א, מדוע אין זה נחשב למצטער.
[יד] ויש לעיין האם כל המקרים שהביא הגריש"א דומים בדינם : מי שאין לו סוכה, נפלה סוכתו, ננעלה, תפוסה.

סיכום

- טו] לסיכום : כמה מחויב אדם להתאמץ לבנות או להשיג סוכה במקרים הבאים :
- 1] לפני סוכות לבנות סוכה.
 - 2] עשה סוכה ונפלה באמצע חג הסוכות.
 - 3] עשה סוכה ואח"כ נהיה מצטער בה.
 - 4] עשה סוכה מתחילה במקום שהוא מצטער, ואין הוא יוצא בה ידי חובה.

מור וקציעה להגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל סי' תרמ

ובאמת מהרא"ש לא מוכח מידי שאינו יוצא י"ח בסוכה כזו שעשה במקום שסופו להצטער תחתיה. איברא איפכא משמע, דהכי דייק לישניה דרא"ש דאי בתוך ביתו כו' ויפטר משום מצטער. כוונתו מכארת שלא תועיל לו אז טענת מצטער, כיון דסביר וקביל. ש"מ לא מצטער הוא בכך, ואיך יפטר מחמתו, אלא על כרחו ישב בה ויצא י"ח. וכן מוכח נמי דלא גרע משווצרי, דלא מסככין בהו, ואפ"ה בדיעבד כשרה לדעת הרא"ש. ה"נ דכוותה, עכ"פ סוכה היא וכשרה דיעבד. כ"ש לבעל הבית שעשאה דגלי דעתיה דלא מצטער הוא בה. דאל"ה ודאי פושע הוא

שעושה סוכה במקום שלא יוכל לישב בה מחמת צער. הא
מיהא סוכה גופה כשרה היא ויוצא בה י"ח, אלא
שהמצטער פטור, ולא מפטר אלא האכסנאי, דלא הוי
אפשר ליה למעבד סוכה אחרייתא. כך נ"ל ברור בדעת
הרא"ש. אע"פ שאינו עולה עם דברי המרדכי דלקמן,
דקבע להו בהגה דש"ע לדינא, ולא כיפי תלי לה. והא
עמוד מס' 525 מור"ק ציטטה <מכון ירושלים> עמדין, יעקב ישראל בן צבי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ת חכם צבי סימן צד

[כתב] הרב תה"ד סי' צ"ב דמי שאינו יכול לישן בפישוט ידיו ורגליו דלא הוי מצטער וחייב לישן בה וקמוכח לה משיעור סוכה
שהוא ז' טפחים... ובאמת הדבר תמוה מאוד והחוש מוכיח דאין לך צער גדול מזה ובודאי דלכתחלה אין לו לעשות סוכה בענין זה
כדי שיהיה מצטער ופטור מן הסוכה אבל אם הוא ביו"ט וכבר נעשה או שאין לו מקום לסוכה אחרת יותר גדולה נ"ל לע"ד אחר
בקשת המחילה מכבוד תורת הרב ז"ל דאינו חייב להצטער ולישן בסוכה בלי פישוט ידיו ורגליו כדרכו כל השנה וכלל גדול אמרו
תשבו כעין תדורו וכיון שבדירתו ודאי אין אדם ישן באופן זה אף בסוכה אינו חייב לישן בה בזה האופן.

אורחים בסוכה האם נחשב למצטער

הליכות שלמה לגרש"ז אויערבאך זצ"ל פרק ט'	שבות יצחק בשם הגריש"א שליט"א עמ' כו
יט. המצטער מפני האורחים, כגון בן הרוצה לאכול או לישן אך קשה לו לעשות בן הליכות שלמה עמוד מס' 182 <מועדי השנה> תשרי-אדר אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה מפני האורחים שבאו לסוכת אביו, פטור מן הסוכה לו הליכות שלמה עמוד מס' 183 <מועדי השנה> תשרי-אדר אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה אוצר החכמה לו. דמצטער כזה לא גרע מהמצטער משום נקי (יתושים) שאמרו בגמ' (סוכה כ"ו ע"א, ונשו"ע סי' תר"מ ס"ד) דפטור מן הסוכה באותה שעה¹²⁸, ולכן מסתבר דלגבי ידיה רואין את הצער מפני האורחים כצער דיתושים¹²⁹. הליכות שלמה עמוד מס' 183 <מועדי השנה> תשרי-אדר אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה	ויש לדון במי שסוכתו תפוסה ע"י אורחים אם יש פטור מצטער בכה"ג, דדילמא כיון שהסוכה ראויה לישיבה כראוי אלא שאין לו מקום בסוכה, הוי כמי שסוכתו מלאה בחפצים, דבכה"ג אין לו פטור של מצטער. אוצר החכמה ואכן שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמי שבסוכתו יש אורחים ואינו יכול לאכול או לישון, אינו כמצטער מחמת הסוכה שהרי היא ראויה לישיבה, אלא כמצטער מחמת שאין לו סוכה, דליכא פטור מצטער מחמת זה, ואין חילוק מאיזה טעם אינו יכול להשתמש בסוכתו. אם מפני שסוכתו נפלה, או שהיא נעולה ואבד לו המפתח, או שהיא תפוסה, אין פטור מצטער מחמת זה! שבות יצחק עמוד מס' 30 י הליכות סוכה (זמן שמחתנו) דרוי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה ז. וע"ע בכיכורי יעקב ס"ק י"ג דליכא פטור מצטער מחמת שאין לו סוכה אלא כשמצטער מחמת ישיבתו בה. שבות יצחק עמוד מס' 30 י הליכות סוכה (זמן שמחתנו) דרוי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום ראשון, י"ט אלול תשע"א

מראי מקומות (11)

סוכה כה:

המשך סוגית מצטער [ג]

בענין אבל חייב בסוכה

[א] גמ' כה: "ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בסוכה" – עד "איבעי ליה ליתובי דעתיה".

אבל חייב בסוכה

מה הסברא שהיתה לגמ' שאבל יחשב למצטער
[ב] עיי' רא"ש פרק ב' סימן ז'.

מה הטעם שאבל אינו נחשב למצטער

ג] ויל"ע מה תוכן הסברא של "איבעי ליה ליתובי דעתיה". האם הכוונה שכל צער נפשי לא נחשב למצטער.
ד] ועי' ריטב"א כה: ד"ה הא דאמרין באבל.
ה] ועי' רבינו מנוח על הרמב"ם הל' סוכה פרק ו' הלכה ג', ד"ה האבל חייב בסוכה, עד "הבורא בשמחה".

אבל שאינו מצליח ליישב דעתו

ו] עי' שו"ע סי' תרמ סעיף ה', ובמשנ"ב ס"ק לא, שהביא מחלוקת בזה. וצל"ע בהבנת צדדי המחלוקת.

המצטער לישב בסוכה בגלל ששונאו יושב שם

ז] עי' תשובת הגר"י זילברשטיין שליט"א בספר חשוקי חמד סוכה כה: [מובא במסגרת]

ספר חשוקי חמד סוכה כה:	
מצטער לישב בסוכה בגלל ששונאו יושב שם	שאלה אדם שאין לו סוכה פרטית כי אם ציבורית [כגון בכמה מקומות שהשלטונות לא מרשים לבנות סוכות פרטיות] ושם יושב שונאו וכואב לו מאד נפשית לשבת עימו, האם הוא פטור מסוכה?
חשוקי חמד עמוד מס 151 סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה	תשובה נראה דאינו פטור מסוכה, שהוא חייב לכופ את יצרו ולשבוק מה דבליביה עליה' כמבואר בתרגום אונקלוס על 'עזב תעזב עמו' חשוקי חמד עמוד מס 152 סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה
אחת, וכעין מה שכתוב בסוכה דף כה ע"א דאבל הוה טירדא דרשות, וכתב רש"י (ד"ה טירדא), שאע"פ שהוא חייב לנהוג אבילות של נעילה רחיצה וסיכה, להראות כבוד מתו, אינו חייב להצטער, עכ"ל. וכך בעניינו אינו חייב להצטער. וכעין זה כתוב בתוס' (ד"ה ובלכתך) דבטירדא דרשות מבעיא ליה ליתובי דעתיה ולהסיר מחשבת טירדתו. וכך בעניינו. ויעוין בשו"ת בצל החכמה (ח"ה ט) על מי שמחמת חוליו דרך אכילתו משונה מאד, בעקמת שפתיו, הוצאת לשונו ועוד, ומשום כך מתבייש לאכול בפני אחרים האם פטור מסוכה, יעו"ש. חשוקי חמד עמוד מס 152 סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה	

ח] יש לעיין האם הוראה זו ברורה לפי כל השיטות והסברות שנאמרו לעיל.

האם פטור מצטער הוא דוקא באופן שכשיכנס לבית יפסק הצער

מחלוקת המרדכי והמהרי"ק בזה

ט] עי' מרדכי פרק הישן סי' תשמ מ"דאמר רבא" עד "ושיעור לצער".

י] עי' ב"ח סי' תרמ סעיף ב' מ"וכתב עוד שם הא דמצטער", שהביא קושית מהרי"ק, ותירוץ עפ"י הרא"ש.

יא] בביאור מחלוקתם של המרדכי והמהרי"ק, עי' בספר חשוקי חמד בסוגיתנו [מובא מעבר לדף], ד"ה ונראה דהרא"ם והמהרי"ק חולקים.

יב] להלכה בזה, עי' רמ"א סי' תרמ סוף סעיף ד', ומשנ"ב ס"ק ל'.

נידונים מעשיים במצטער שלא ינצל מצעריו מחוץ לסוכה

יג] עי' שו"ת מקדשי השם ח"א עמ' לד [מובא מעבר לדף].

יד] עי' חשוקי חמד להגר"י זילברשטיין שליט"א, בסוגיתנו [מובא מעבר לדף].

א] בחג הסוכות עלה בידם לעשות סוכה, וכדבר האמור למעלה. (ועי' בשער מחמדים אות י') ונתעורר השאלה אם יכולים לברך לישב בסוכה, כי מכיון שהמה שרוים בפחד שלא יראו ולא ימצאו אותם הצוררים, שאז היה חייהם תלויים להם מנגד, א"כ אולי אינם יוצאים ידי חובתן כלל בסוכה זו, דהא קי"ל (באו"ח סי' תר"מ ס"ד) דמי שמתירא

מקדשי השם עמוד מס 42 א מייזליש, צבי הירש בן דוד דוב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מלסטים או גנבים כשהוא בסוכה אינו יוצא באותה סוכה כלל דלא הוי תשבו כעין תדורו ע"ש. ואאמו"ר ז"ל הורה להשואלים שכן יכולים לברך. וסיפר לי אחי שליט"א, שהוא דן אז לפני אאמו"ר ז"ל דשפיר הוה כעין תדורו מכיון שגם בדירתם שם מצויים המה תמיד בסכנת מות, וקילס אאמו"ר ז"ל דבריו.

מקדשי השם עמוד מס 42 א מייזליש, צבי הירש בן דוד דוב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

חשוקי חמד להג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א בסוגיתנו

דף כה ע"ב

איבעי ליה לאיתובי דעתיה

אסיר האם הוא חייב לשבת בסוכה

שאלה אסיר היושב בבית כלא, ויש לו אפשרות לעשות שם סוכה, אולם הוא מסתפק האם הוא חייב בסוכה, או שמא כיון דדרשינן 'תשבו כעין תדורו' ובדירתו הוא יכול ללכת לכל מקום שירצה פטור?

תשובה כתב המרדכי (רמז תשמ) בשם הר"א ממי"ץ (ס"י) דהא דמצטער פטור מן הסוכה היינו שיש לו צער בסוכה ובצאתו ינצל דכעין תדורו בעינן, ואין דרך בני אדם לעמוד בדירתן בצער. וכן פסק הרמ"א (סימן תרמ ס"ה) ואין המצטער פטור אלא אם ינצל עצמו מן הצער, אבל בלא"ה חייב לישב בסוכה אע"ג דמצטער. וכתב המשנ"ב (סק"ל) דהטעם דמצטער פטור משום

סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף עמוד מס 154 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דכעין דירה בעינן, ואין אדם דר במקום צער, כל שיוכל להנצל מזה בביתו, והכא נמי בסוכה.

והנה בשו"ת מהרי"ק (שורש קעה הר"ד בהגהות הרמ"א על המרדכי) הקשה וז"ל: ויש לתמוה על זה, דגרסינן בסוכה דף כה ע"ב ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בסוכה, פשיטא מהו דתימא הואיל ואמר רבא מצטער פטור מן הסוכה, הא נמי מצטער הוא קמ"ל ה"מ צערא דממלא, אבל הכא איהו הוא דקא מצער נפשיה, איבעי ליה ליתובי דעתיה. ולפי דברי הרא"ם מאי אריא משום דאבעי ליתובי דעתיה, תיפוק ליה דבצאתו מן הסוכה לא יחשך כאבו ולא ינצל מן הצער, דדוחק גדול הוא לומר ששיבת הסוכה תרבה עליו צער אבולו, ואדבריה סברא הוא בהיפך, עכ"ד.

ונראה דהרא"ם והמהרי"ק חולקים, בטעם למה המצטער פטור מן הסוכה, דמצינו לזה שני הסברים, דעת התוס' (דף כו ע"א ד"ה הולכי) דהטעם הוא דאין אדם דר במקום שמצטער, ולפי"ז פטור דוקא אם הצער בא לו מחמת הסוכה, אבל אדם המצטער מחמת דבר אחר, אינו יוצא מביתו, אולם הסבר נוסף כתב הריטב"א בדף כה ע"ב וז"ל: ויש לשאול למה נכתב האזרח כלל, שמעתי בשם רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל, שבא לומר שלא יתחייב בסוכה, אלא מי שהוא כאזרח רענן, פרט להולכי דרכים ושומרי פירות ומצטער וכיוצא בהן, וכל מאי דאמרין בכל דוכתא תשבו כעין תדורו מהכא נפקא לן, דהאי קרא גלי לן דמאי דכתב תשבו אינה ישיבה כל דהוא, אלא ישיבה כעין דירה. ודברי הרמב"ן הם בפירוש על התורה (ויקרא כג מג) שכתב ויתכן שיאמר דכל אשר כאזרח רענן בביתו, להוציא מפרשי ימים והולכי על דרך. ולאור זאת יתכן שכל המצטער ואינו אזרח רענן פטור מן הסוכה, ונראה דהריטב"א לשיטתו דכתב בדף כה ע"ב וז"ל: הא דאמרין באבל דמיבעי ליה ליתובי דעתיה, פירש מורי נר"ו שכך ראוי שלא לפוטרו מן הסוכה כדי שיתנחם ומייתב דעתיה לה, משא"כ בצערא דעלמא לא מיתבא דעתיה. משמע דכל מצטער דעלמא פטור, ולא דוקא המצטער מחמת הסוכה, אלא דאבל חייב, כדי שעל ידי הסוכה יתנחם וייתיישב דעתו.

חשוקי חמד עמוד מס 155 סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ונראה לתרץ את קושיית המהרי"ק (הנ"ל) שהקשה מה אריא דאבל דפטור משום דאיבעי ליה לאיתובי דעתיה, תיפוק ליה דבצאתו מן הסוכה לא יחשך כאבו ולא ינצל מן הצער. וכן קשה על הא דפירש רש"י דאבל חייב דדוקא חשוקי חמד עמוד מס 155 סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

צערא דממילא פטור, פ"י שהסוכה מצערתו, כגון חמה או צינה או סירחה בדברים שסיכך בהן. משא"כ אבל מיבעי ליה ליתובי דעתיה, חובה עליו ליישב דעתו למצוה. דמה איצטריך לפירושי חובה עליו ליישב דעתו, הלא אין הסוכה מצערתו. ונראה לתרץ על פי מה שהקשה הט"ז (סימן תרמ סק"ז) על המרדכי בשם הרא"ם (הנ"ל) מאי קמ"ל דמצטער פטור מן הסוכה דוקא כשהצער בא לו מן הסוכה, פשיטא דלמה יפטר כשאין לו צער בסוכה טפי מביתו, ולמה יבטל מצות סוכה בחנם, וי"ל דס"ד דטעמא דפטור במצטער משום דעיקר מצות סוכה להזכיר ענין הסוכה שנאמר 'כי בסוכות הושבתי', וזה המצטער הוא טרוד בצערו ואינו שם לבו לזה ע"כ הוא פטור, קמ"ל דהטעם אינו בשביל זה אלא שכעין דירה בעינן ואין אדם דר במקום צער כל שיוכל להנצל מזה בצאתו.

ועל פי זה נראה לפרש את דברי הגמרא שאבל חייב בסוכה, מהו דתימא הואיל ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב מצטער פטור מן הסוכה האי נמי מצטער הוא, קמשמע לן הני מילי צערא דממילא, אבל הכא איהו הוא דקא מצטער נפשיה. ועד כאן הוא התיורין למה אבל חייב בסוכה, כדפירש רש"י משום שאין המצטער פטור אלא בצער מחמת הסוכה עצמה, ומה שהוסיפה הגמ' לבאר איבעי ליה ליתובי דעתיה. היינו לתרץ את קושיית הט"ז דלמא באמת יפטר מחמת שהוא מצטער וטרוד בצער, ואינו יכול לכוון שבסוכות הושבתי את בני ישראל, על זה הוסיפה הגמרא דמבעיא ליה ליתובי דעתיה, היינו שיש לו חובה ליישב דעתו, כדי לקיים את מצות 'כי בסוכות הושבתי'.

והנה בנידוננו לגבי אסיר אם הוא חייב בסוכה, כתב בשו"ת פעולת צדיק (ח"ב סימן קצז) דפטור, משום דקי"ל תשבו כעין תדורו, מה דירה עושה אותה האדם במקום שאינו מצטער לישב שם, כך סוכה אין מחוייב לעשותה אלא במקום שחפץ לקבוע דירתו שם, ובבית האסורים פשיטא שמקום צער הוא, ואינו חפץ להיות שם אפילו שעה אחת, ואם רוצה לשבת הוי הדיוט ואינו מברך.

ונראה שדבריו הם כדברי המהרי"ק שכל המצטער פטור מן הסוכה, אבל לפי פירש"י והמרדכי, וכן פסק הרמ"א (אף שהרמ"א בהגהות על המרדכי הביא את דברי המהרי"ק) שדוקא מצטער מחמת הסוכה פטור, אבל אם על ידי מה שיישב בסוכה לא ינצל מצערו חייב, הוא הדין אסיר חייב בסוכה, ונראה שיוכל לברך 'לישב בסוכה', כיון שהשו"ע והאחרונים, לא הביאו בזה מחלוקת.

סוכה זילברשטיין, יצחק בן דוד יוסף עמוד מס 156 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מראי מקומות (12)

סוכה כו.

אכילת עראי חוץ לסוכה

א] גמ' כו. מ"אוכלים אכילת עראי חוץ לסוכה" עד "ועייל לכלה", וברש"י.

ב] מה הטעם שאכילת עראי חוץ לסוכה מותרת

- 1 - ע"י בריטב"א כה. ד"ה אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה.
 - 2 - ע"י בר"ן על הרי"ף [יא. מדפי הרי"ף] ד"ה אוכלין ושותין עראי [עד "כעין תדורו"].
- ג] האם לדעתך הרי"ן והריטב"א כתבו אותו טעם או שזה ב' טעמים אחרים, וא"כ מה הנפק"מ ביניהם.
- ד] וע"י משנה ברורה ס"י תרלט ס"ק יב, ושער הציון ס"ק כה, באופן שהביא דבריהם.

ה] האם לדעתך במציאות אנשים אינם אוכלים פת יותר מכביצה מחוץ לביתם [במסעדה, ברחוב, בבין הזמנים, בטיול, בפיקניק, בבית-כנסת]. וא"כ איך ניתן להסביר את הגמרא.

ו] האם אכילה בחצר נחשבת כבית לענין זה? ע"י קובץ שיטות קמאי סוכה ח"א עמ' שדמ ד"ה ת"ר אוכלין, מ"פ"י אוכלין אכילת" עד "שתית עראי נמי כששותה". בשם מחזור ויטרי.

הנמצא סמוך לסוכה האם חייב להכנס אף לשתית עראי

ז] ע"י דברי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספר הליכות שלמה

הליכות שלמה לגרש"ז אויערבאך זצ"ל פרק ט'

ח. הנמצא סמוך לסוכה, נראה לכאורה שיש לו להכנס לתוכה אף לשתית מים וכדומה, כיון שדרך בני אדם שבהמצאם סמוך לביתם אינם שותים חוצה לו אלא בכנסים הביתה י"ח 64.

הליכות שלמה עמוד ס"ט 168 >מועדי השנה< תשרי-אדר אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

צנית ולא נמוך, וגם עכשיו אין סניזה שמונעתו מלעשותו בסוכה, י"ל דשפיר מחמייצ בסוכה מעיקר הדין דמשבו כעין מדורו. וצוה יש לצאר הא דקיי"ל נסי' הליכות שלמה עמוד ס"ט 168 >מועדי השנה< תשרי-אדר אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יח. דכיון שכן דרך בני אדם צניתם כל ימות השנה הו"ל צלל משבו כעין מדורו, שכל

הליכות שלמה עמוד ס"ט 168 >מועדי השנה< תשרי-אדר אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הנא לעשות דבר שהוא רגיל לעשותו תמיד

הליכות שלמה עמוד ס"ט 168 >מועדי השנה< תשרי-אדר אוירבאך, שלמה זלמן בן חיים יהודה ליב הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ח] אמנם דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאין חייב להכנס לסוכה אף אם נמצא בסמוך אליה [מובא בספר שמחת ישראל עמ' רנג]. וצ"ב במה נחלקו.

שתית עראי

ט] ע"י בלשון המשנה כה. אוכלין "ושותין" עראי חוץ לסוכה. וצ"ב מדוע שיעור אכילת קבע נתפרש בגמ', ושיעור שתיית קבע לא נתפרש.

י] וע"י במאירי כו. ד"ה אמר המאירי אוכלין.

יא] ע"י במלאכת שלמה על המשניות, סוכה פרק ב' משנה ד' ד"ה ואוכלין ושותין.

יב] להלכה ע"י שער הציון ס"י תרלט ס"ק כט.

יג] וע"י פסקי תשובות ס"י תרלט אות יב, והערה 43.

מהו המודד להלכה לגדרי אכילת קבע ועראי

יד] לכאורה לפי הריטב"א דלעיל, ההגדרה מהו קבע ומהו עראי, צריכה להיות מה אדם אוכל מחוץ לביתו. אבל הגמרא בסוגיתנו אומרת שאם אנשים לפעמים די להם בסעודה על על ב-ג כביצים, זה סיבה לחייב בסוכה. ויש לעיין, אם כן מהו הגדר, האם מה שאנשים רגילים לאכול מחוץ לבית, או מה שרגילים לאכול בסעודה אחת.

טו] וע"י משנ"ב ס"י תרלט ס"ק יג בדיון קביעות על יין. ובביאור הלכה ד"ה ויין.

בשיטת המאירי

טז] ע"י במאירי כו. בתחילת ד"ה אמר המאירי אוכלין, שכתב טעם נוסף למה אכילת עראי מותרת. וצ"ע לפי דבריו למה תמיד שיעור אכילה הוא בכזית, לכל המצוות [כגון מצה] ועבירות [כגון חזיר], וצ"ע.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום שלישי, כ"א אלול תשע"א

מראי מקומות (13)

סוכה כו.

אכילת עראי חוץ לסוכה [ב] – שיעור קבע ועראי

א [גמ' כו. מ"אוכלים אכילת עראי חוץ לסוכה" עד "ועייל לכלה", וברש"י.
[ב] כו : מתני' מעשה והביאו לו – כז. מתני' רבי אליעזר. וברש"י.
[ג] תוס' כו. ד"ה תרתי. להבנת דבריהם מומלץ לעיין בתוס' הרא"ש כאן, שלשונו רהוטה יותר.
[ד] יש לשים לב שתוס' דן בשתי גירסאות שהיו לפניו בגמרתנו. מה הם שתי הגירסאות? ואיך גרס רש"י?

שיעור אכילת פת – מחלוקת רב יוסף ואב"י

ה [בדברי רב יוסף "תרתי או תלת ביעי", לכאוי יל"ע האם שנים או שלש.
ו] עוד צ"ב במה נחלקו רב יוסף ואב"י, האם נחלקו במציאות מה הכמות שמשביעה בני אדם.
ז [ועי' בחידושי רבי אלעזר משה מפניסק זצ"ל [בסוף הגמ', במדור הגהות וחידושים] כו. ד"ה תרתי או תלת.
ח] להבנת דבריו עי' בשו"ע [אפשר במשנ"ב] סי' שסח סעיף ג'.
ט] ברם מה שביאר השיעור לפי אב"י, לכאוי הוא דלא כדברי תוס' ד"ה תרתי, וצ"ב.

אכילת פירות

י [עי' במשנה יומא עג : כמה שיעור אכילה ליום הכיפורים.
יא] עי' בגמ' יומא עט. מ"אמר רב יהודה כותבת הגסה" עד עט : "לימא מסייע ליה".
יב] עי' ברא"ש סוכה פרק ב' סי' יג [עד וה"ר פרץ] שהביא מחלוקת באכילת פירות, ובקרבן נתנאל אות ס, ע. פ, ותחילת אות צ.

להלכה – גדרי אכילת עראי בסוכה

יג] עי' בשו"ע סי' תרלט סעיף ב', ומשנ"ב, [למעיינים - ביאור הלכה].
יד] עי' פסקי תשובות סי' תרלט אות ח-ט-י-יא.

בגדר "קבע עליו"

טו] יל"ע מהו גדר "קבע עליו" [שהוזכר לגבי כמה מאכלים דלעיל], האם זה תלוי בכמות, או תלוי אם מחשיב זה לארוחה שלמה, או שתלוי בענינים אחרים.
טז] ועי' חיי אדם כלל קמז סעיף ג'.
יז] ועי' משנ"ב תרלט ריש ס"ק טו, ובשער הציון ס"ק לה.
יח] עי' בספר אשרי האיש דעת הגריש"א בנידון זה.

ספר אשרי האיש [פסקי הגרי"ש אלישיב שליט"א] או"ח ג' פרק כו סעיף ז

מה שכתב [המשנה ברורה] שהאוכל מזונות בחבורה חייב בסוכה, חבורה נקראת לפחות ג' אנשים. והאוכל עם בני ביתו, אין שם חבורה על זה.

לסיכום:

יט] האם/כמה מותר לאכול מחוץ לסוכה : 1. לחם. 2. תפוחים. 3. קורנפלקס עם חלב. 4. סלט מלפפון. 5. עוגה. 6. ביסלי. 7. עוף. 8. קולה. 9. יין. 10. קפה. 11. במבה. 12. פיצה.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום חמישי, כ"ג אלול תשע"א

מראי מקומות (14)

סוכה כו.

שינה בסוכה

א [גמ' כו. מ"ת"ר אוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה ואין ישנים" עד "אין קבע לשינה", וברש"י.

ב [אין קבע לשינה" – ביאורי הראשונים

1. עי' רש"י ד"ה רבא אמר. ולכאוי צ"ב, דכיון שרק לפעמים מועילה שינת העראי כקבע, אבל בד"כ לא, מדוע לא נלך לפי הרוב ונתיר את שינת העראי בסוכה.
 2. ועי' בר"ן יב. מדפי הרי"ף ד"ה אמר רבא. וכן בריטב"א ד"ה רבא אמר, עד "אבל בתפילין". וצ"ב מדוע כל שינת עראי נקראת שינת קבע, והרי לכאוי תלוי אם זה ריענן אותו או לא.
 3. עי' ברבינו מנחם על הרמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ו.
- ג] האם לדעתך יש כאן מחלוקת בין הראשונים בביאור המושג "אין קבע לשינה".

הערה

ד] לכאוי יש להקשות לפי כל הדעות, מדוע כתוב "אין קבע לשינה", לכאורה היה צריך לומר להיפך "אין עראי לשינה", וצ"ע.

קושיא מדברי הריטב"א

ה] צ"ב בדברי רבא שאמר "אין קבע לשינה", שהרי מבואר בריטב"א כה. ד"ה אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה, דמה שאדם עושה חוץ לביתו רשאי לעשות חוץ לסוכה. והרי לכאוי דרך בני אדם לישון מעט מחוץ לבית. וצ"ע.

ו] במחלוקת רב אשי ורבא – האם רבא חלוק על רב אשי או מוסיף עליו

1. עיי' שיטת רש"י ד"ה רבא אמר, בתחילת הדיבור.
2. עיי' שיטת השגות הראב"ד, דף יב. מדפי הרי"ף, מ"עוד אני אומר" עד "בין ברכיו".
- ז] וצ"ב ברש"י, איך אפשר לא לחשוש לשמא ירדם.
- ח] ועוד קשה דעיי' בגמ' ברכות ד. למטה "וחכמים אומרים עד חצות" עד דף ד: "משום דאיכא אונס שינה", וברש"י ד"ה משום אונס. רואים שחוששים לשמא ירדם.

ערבך ערבא צריכא

- ט] לכאוי צ"ב על מה שאומרת הגמ' "ערבך ערבא צריכא", וכי לא מצאנו בהלכות אחרות בש"ס שמועיל שומר.
- י] ועיי' בספר עמק סוכות בסוגיתנו [מובא במסגרת]

עמק סוכות

מתקין לה רב משרשיא ערבך ערבא לריך. כזה בנימין
(דף כח ע"ב). והנה בא"ח סי' עריה סי"ג
לקריאה לאור הנר בשבת דאס אמר לאחר תן דעתך עלי
שלא אטה מותר. ולא חיישין שמא ירדם השומר כדחייש
הכא רב משרשיא. ואולי כשחזירו יסן יותר חיישי' סירדס גם
השומר מהיכא שחזירו ער. ובלא"ה ח"ן לדמות גזירות
עמוד מס 41 עמק סוכות לוריא, משה בצלאל בן שרגא פייבוש הודפס עיי' תכנת אוצר החכמה

בקושיא הגמרא להשוות סוכה לתפילין

- יא] עיי' ערוך לנר ד"ה ליחוש שמא ירדם.
- יב] עיי' שפת אמת ד"ה שם בגמ' מ"ט.

להלכה

- יג] עיי' שו"ע סי' תרלט ריש סעיף ב', ובמשנ"ב ס"ק יא, וביאור הלכה ד"ה אפילו שנת עראי.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום ראשון, כ"ו אלול תשע"א

מראי מקומות (15)

סוכה כו.

שינה בסוכה [ב]

- א] גמ' כו. מ"ת"ר אוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה ואין ישנים" עד "אין קבע לשינה", וברש"י.

אדם שנדר לעשות מצוה בחצות הליל

- ב] עיי' ריטב"א כו. ד"ה רבא אמר, עד "מפי מורי נר"ו".
- ג] ולכאוי צ"ב דבריו, מה זה משנה אם האיסור בגוף השינה או שצריך לעשות מצוה באותה שעה, סוף סוף הרי יש חשש שמא ירדם ויפסיד המצוה.
- ד] ועוד צ"ב, שהרי אסרו שינת עראי בתפילין שמא ירדם, ולכאוי גם שם אין זה איסור בגוף השינה אלא בתוצאה ממנה.
- ה] ועוד קשה, דעיי' גמ' ברכות ד. למטה "וחכמים אומרים עד חצות" – עד ד: "משום דאיכא אונס שינה", וברש"י ד"ה משום אונס. ולכאוי הוא דלא כהריטב"א.

המתנמנם מעצמו מחוץ לסוכה האם יש בזה איסור

[ו] עיי' חידושי רבי אלעזר משה מפנינסק זצ"ל [בסוף הגמ'] כו. ד"ה ערביך ערבא צריך.
[ז] עיי' משמרת מועד סוכה כו. [מובא במסגרת].

משמרת מועד להג"ר משה מרדכי קארפ שליט"א [מרבני קרית ספר], מסכת סוכה דף כו עמ' א'	
במוסר שינתו לאחרים. שמעתי מפי נאמן נשם אביו שראה נכחני מרן הגרי"ל דיסקין זל"ל שהעיר דעכ"פ אחאי צהאי נרייתא דסוכה חני אין ישנן עראי נסתמא ונאידך נרייתא חני ישנים שינת עראי משמרת מועד עמוד מס 205 סוכה קארפ, משה מרדכי הודפס עיי' תכנת אוצר החכמה	נהשחא לא סבר דאין קבע לשינה], וביאר דגני סוכה לא מהני שומר דכל שישן א"צ להקילו דהוי מטער והאי שומר לא מהני מידי דפסח"ת. אולם צירו' כאן איתא צוה"ל: משמרת מועד עמוד מס 206 סוכה קארפ, משה מרדכי הודפס עיי' תכנת אוצר החכמה

[ח] עיי' בגמ' סוכה נג. מ"תניא אמר רבי יהושע" עד "אכתפא דהדדי". ולכאוי קשה איך נמנמו חוץ לסוכה. ולכאוי מוכח שמותר לנמנם חוץ לסוכה.

[ט] עיי' שבות יצחק זמן שמחתנו להג"ר יצחק דרזי שליט"א פרק א' בשם הגריש"א והגרשז"א [מובא במסגרת].

שבות יצחק זמן שמחתנו פרק א' סעיף א'	
עוד שמעתי מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמי שיושב בבית הכנסת ומרגיש שעלול להרדם צריך לעמוד ולעשות טעדי כבי שלא ירדם, וכן מי שיודע בעצמו שעלול הוא להרדם בדרשה או בתפילה בבית הכנסת, ישם לעצמו שומר שימנעהו מכך", דיש עליו חובה להזהר שלא יבא לידי כך. שבות יצחק עמוד מס 8 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס עיי' תכנת אוצר החכמה	וכמו"כ שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל דמי שהולך לשיעור ויודע שינמנם אסור לו לילך לאותו שיעור. וכן מי שרגיל שבזמן נסיעה הוא מנמנם אסור לו ליסוע [כשאין לו ההיתר של הולכי דרכים וכמשי"ת בפרק ב']. שבות יצחק עמוד מס 8 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס עיי' תכנת אוצר החכמה
יז. ומועיל לזה שומר כיון שהוא רק עלול להרדם והחשש רחוק ששניהם ישנו, ולכן לא דמי לדברי הגמ' שלא סומכים על שומר בישן שצריך להעירו אחר שינת עראי, לסוברים דשרי שינת עראי. שבות יצחק עמוד מס 8 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס עיי' תכנת אוצר החכמה	

[י] האם הגריש"א והגרשז"א חולקים להלכה על רבי אלעזר משה ועל המהרי"ל דיסקין.
[יא] אם כן, מה יענו הגריש"א והגרשז"א לראיות שהביאו ר' אלעזר משה והמהרי"ל דיסקין, מן הגמרא.

המשך מעבר לדף...

מי שרואה אדם ישן מחוץ לסוכה, האם צריך להקיצו

יב) דעת הגרשז"א - עיי' בספר הליכות שלמה תפילה מילואים סיי יב [בעיקר ד"ה יש לדון וד"ה ולפי זה].
יג) דעת הגריש"א - עיי' בספר שבות יצחק זמן שמחתנו פרק א' סעיף ב' [מובא במסגרת].

שבות יצחק זמן שמחתנו מהג"ר יצחק דרזי שליט"א, פרק א' סעיף ב'

נמצא דמהנידון בגמ' אם צריך להעיר הישן ומבאורי הראשונים עולה דשינה אינה מצב של פטור, אלא יש כאן ביטול מצוה באונס, וכשיש ביד אחרים למונעו מכך צריך למונעו.

ולפ"ז כל שכן מי שנרדם באיסור שצריך להעירו, ולא שייך הפטור עד שיגמור שינתו כיון ששינתו באיסור וזוה לא מצינו פלוגתא בראשונים, ולכן אם נרדם בבית המדרש צריך להעיר אותו.

וכ"כ בספר בן איש חי דאסור לישן שינת עראי חוץ לסוכה, לפיכך אם רואה אדם חבירו בבית הכנסת מתנמנם בעת קריאת ס"ת וכיוצא, צריך להעיר אותו.

שבות יצחק עמוד מס 10 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

והנה עיקר הדבר דשינה אינה מצב של פטור מבואר כן להדיא בגמ"כ וכ"ה ברמב"ם¹ ובשו"ע הלכות ק"ש², היה ישן מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא. ומסתמת הדברים משמע דאפילו ישן לאונס מעירים אותו.

שבות יצחק עמוד מס 11 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

עוד איתא ברמ"א³ דכהן שהוא ישן ומת עמו באוהל, צריכין להקיצו ולהגיד לו כדי שיצא, וכתב בפתחי תשובה⁴ דמרוצת לשון הרמ"א ומבעל תרומת הדשן וממהרי"ל מבואר דאף שנכנס תחילה בהיתר שהיה חי בעת ההיא ומת אח"כ ואף שמת פתאום דלא עשה שום איסור צריכין להקיצו, עיי"ש⁵. מבואר דישן אינו כשוטה שפטור.

שבות יצחק עמוד מס 12 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יש לדון במי שכבר נרדם חוץ לסוכה אם צריך להעיר אותו, או דילמא אחר שנרדם הרי הוא פטור.

הנה איבעיא בגמ"כ⁶ בירדו גשמים וישן בביתו אם מקיצין אותו כשעלה עמוד השחר, ומסקנת הגמ' דאין מקיצין אותו, ופירשו בעל המאור והר"ן דלא גרע מסעודה דאמרין בה עד שיגמור סעודתו. שבות יצחק עמוד מס 8 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מבואר דמצב של שינה אינו מצב של פטור, ומה שאין מעירין את הישן, משום דדמי לסעודה שאם התחיל בביתו בהיתר מפני הגשמים יכול לגמור סעודתו.

זאת ועוד הר"ן שם הביא גירסת הגאונים עד שיאור משיעלה עמוד השחר, וכתב⁷ לפי גירסת הגאונים חוכך אני בזה, דסעודה אין לה זמן ידוע אבל שינה אפשר שכיון שזמנה אינו אלא כליל, כל שעלה עמוד השחר הוי כגמר לגבי סעודה, ומיהו אם תקפתו שינה משמע ודאי דפטור משום מצטער, ע"כ.

מבואר דאף בישן בהיתר חוכך הר"ן לומר דמשעלה עמוד השחר הוי כגמר לגבי זמן שינה ומקיצים אותו.

שבות יצחק עמוד מס 9 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

גם בדעת רש"י מצינו בהגהה בספר הניר שהעתיק לשון רש"י כן, לא הקיץ אין מקיצין אותו עד שיאור המזרח ויבא זריחת השמש, ע"כ. כלומר גם לפי גירסת רש"י אמנם אין מקיצין אותו בעלות השחר מ"מ מקיצין אותו בזריחת השמש.

ומבואר דבזמן דחשיב גמר שינה מקיצין אותו אף שישן בהיתר. ואע"ג שהוא עדיין לא גמר שנתו, מ"מ גדרי הפטור שנלמדו מכעין תדורו נקבעו על דרך הכלל⁸.

שבות יצחק עמוד מס 10 י הלכות סוכה (זמן שמחתנו) דרזי, יצחק בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מקורות:

יח [סוכה כט. יט] ר"ן יג: מדפי הרי"ף, ד"ה עד שיאור. **כ** [כמבואר ברמ"א סיי תרמ סעיף ה' ולא יוכל אדם לומר מצטער אני אלא בדבר שדרך בני"א להצטער בו. **כג**] ברכות יג: **כד**] פרק ב' הלכה ג'. **כה**] סיי ס"ג סעיף ה'. **כו**] יו"ד סיי שעב. **כז**] ס"ק ד.

יד) ולכאורה יש כאן מחלוקת יסודית, האם ישן פטור מן המצוות או לא. ולכאוי השבות יצחק הביא ראיות חזקות לשיטת הגריש"א, וצ"ב מה יענה על זה הגרשז"א.

אם אין מקום בסוכה, האם מותר להוציא אדם ישן מהסוכה

טו) עיי' בספר הליכות שלמה תפילה שם, הערה 5 והערה 11, דעת הגרי"ש כהנמן זצ"ל, והגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

טז) עיי' בספר הלכות חג בחג סוכה חלק ב' עמ' לה-לו [מובא במסגרת].

הלכות חג בחג סוכה להג"ר משה מרדכי קארפ שליט"א עמ' לה-לו

דניחא ליה. ומ"מ לכ"ע איסור גמור להוציא חבירו הישן חוץ לסוכה כדי לפנות

הלכות חג בחג עמוד מס 354 סוכה קארפ, משה מרדכי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לו מקום, והרי זה מבטלו בידים ממצות סוכה, וקיום המצוה הוא בשעת שינה,

ועי' תוס' ברכות י"א: וברא"ש פ"ב דסוכה שאם לא ירדם אזי אף הברכה לבטלה.

הלכות חג בחג עמוד מס 355 סוכה קארפ, משה מרדכי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יז) וצ"ב מה יענה הגרשז"א לראיה שהביא הרב קארפ מהתוס' בברכות יא: .:

יח) עוד צ"ב על הגרשז"א, דעיי' בשערי תשובה [נדפס בספר משנ"ב] סיי תרלט ס"ק א' בשם רב האי גאון. ולכאוי צ"ב לפי הגרשז"א מדוע לא נתן רב האי עצה שיוציא את חברו מן הסוכה בעודו ישן.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום שני, כ"ז אלול תשע"א

מראי מקומות (16)

סוכה כו.

שינה בתפילין

גמ' סוכה כו. מ"ת"ר אוכלין אכית עראי חוץ לסוכה ואין ישנים" עד "כדי הילוך מאה אמה". ורש"י.

בתירוץ הגמ' ליישב שלשת הברייתות

עי' רש"י.

עי' רמב"ם הלכות תפילין פרק ד' הלכה טו-טז. ובהשגות הראב"ד שם.

עי' כסף משנה שם הלכה טו [מ"לפיכך אסור לישן" עד "ובהגהות מימוניות"].

האם שינה בתפילין מותרת רק במניח ראשו בין ברכיו

הנה הגמ' תירצה לפי שיטת רב אשי דשינה בתפילין מותרת דוקא במניח ראשו בין ברכיו, ויל"ע אם תנאי זה נשאר גם לפי תירוצו של רבא.

עי' שיטת רש"י ד"ה רבא אמר, בתחילת הדיבור.

עי' שיטת השגות הראב"ד, דף יב. מדפי הרי"ף, מ"עוד אני אומר" עד "בין ברכיו".

ולכאוי שיטת רש"י צ"ע, איך אפשר לא לחשוש לשמא ירדם.

להלכה

עי' שו"ע או"ח סי' מד ומשנה ברורה שם.

עי' פסקי תשובות סי' מד.

היסח הדעת בתפילין

עי' בית יוסף סי' מד מתחילת הסימן עד "גרסינן בפרק הישן". בשם רבינו יונה והרא"ש.

עי' שאגת אריה סי' לט ד"ה והרמב"ם כתב, וד"ה ולענין הלכה, [נד"ה ונ"ל], ובשאגת אריה סי' מ' ד"ה אחר

שנתברר וד"ה מכל מקום.

להלכה גדר היסח הדעת בתפילין

עי' משנ"ב סי' מד ס"ק ??

שאלה למעשה

יש לעיין כיון שלהלכה גדר היסח הדעת בתפילין הוא רק בשחוק וקלות ראש, א"כ אלו שמורידין את התפילין לפני שרוצים לדבר דברי חול, יש לעיין אם עושים נכון, כי כיון שמותר מדינא לעסוק בעסקיו בתפילין, אם כן לכאוי עדיף שיריחו עוד רגע של מצות תפילין, וא"כ אולי עדיף שישאירו התפילין עליהם.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום שני, ה' תשרי תשע"ב

מראי מקומות (17)

סוכה כז.

בענין חיוב י"ד סעודות בסוכה

[א] כז. מתני' רבי אליעזר אומר – עד הכתוב קבעו חובה [נקודתיים]. ורש"י.

בביאור מחלוקת רבי אליעזר וחכמים

[ב] צריך ביאור מה שורש מחלוקת רבי אליעזר וחכמים.

[ג] ועי' תוס' ד"ה תשבו כעין תדורו [עד "חברייא בעו"]. להבנת הפסוק שהביאו התוס' "ופתח אהל מועד וגו'" עיין במקורו, ויקרא פרק ח פסוק לה.

[ד] ועי' שפת אמת ד"ה שם בגמ' ורבנן [בעיקר עד "ולשיטת המהרש"א"].

ה] ועיי בגמרא בהמשך דף כז. מ"שאל אפטרופוס של אגריפס" עד "לכבוד קונך". וברש"י. וצ"ב מדוע החמיר עליו.
ו] גם יש לעיין לפי רבי אליעזר, האם מי שרגיל לאכול ג' ארוחות ביום [כבזמננו] חייב לאכול כך גם בסוכה.

האם הלכה כרבי אליעזר או כחכמים

ז] עיי שו"ע סי' תרלט סעיף ג.
ח] עיי בלוח תמידים כסדרם, של חסידי מכנובקה, לחג הסוכות [מובא מעבר לדף].

האם לפי חכמים-ולהלכה, אכילה כל שבעה בסוכה היא: רשות, או מצוה, או חובה

ט] עיי משנה ברורה סי' תרלט ס"ק כד. ועיי מקור דברי הגר"א במעשה רב סי' קפה [מובא מעבר לדף]
י] עיי בספר עוד יוסף חי, תולדות הגאון רבי יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל גאב"ד העדה החרדית, עמ' רעז [מובא מעבר לדף]. ויש לעיין מנין לו שהמצוה בכל כזית, אולי בכל כביצה, או בכל סעודה.
יא] עיי בבעל המאור, פסחים דף כו: מדפי הרי"ף, מ"ויש ששואלין" [שורה 4 מלמטה]. האם ניתן לפשוט מכאן את ספקו של המשנה ברורה.
יב] עיי ספר אתון דאורייתא כלל יא ד"ה והנה [מובא מעבר לדף].
יג] לאור כל מה שלמדנו בסוגיא, האם לדעתך הצדק עם המנחת חינוך או עם האתון דאורייתא.

האם יש חיוב לאכול סעודת פת בכל יום-טוב

יד] עיי תוס' ד"ה אי בעי.
טו] ועיי ר"ן, יב: מדפי הרי"ף, ד"ה מתני' ר"א אומר.
טז] [למעיינים - עיי תוס' ברכות מט: ד"ה אי בעי אכיל].
יז] ועיי משנה ברורה סי' תרלט ס"ק יט.
יח] ועיי ביאור הלכה ד"ה בליל יום טוב.

לגבי סעודה שלישית

יט] עיי מאירי ד"ה אמר המאירי ר' אליעזר [עד "וחכמים אומרים"].
כ] עיי ערוך לנר ד"ה במתניתין ר"א אומר.

לוח תמידים כסדרם, חג הסוכות

בכל יום מחג הסוכות נהג כ"ק מרן לערוך שולחנו פעמיים א' בלילה וא' ביום [א' במתני' (סוכה כ"ז). ר"א אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה וחכ"א אין לדבר קצבה. חוץ מלילי יו"ט ראשון של חג בלבד, וקי"ל בשו"ע תרל"ט ס"ג כחכמים. וכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אמר פעם דא' בספה"ק מעשה רוקח דאף דהלכה כחכמים מ"מ דרך העולם לעשות י"ד סעודות בסוכה. ויש לציין דבב"י סי' קפ"ח כתב בשם רבינו ירוחם ד"ד תמידים כסדרם עמוד מס 412 תשס"ח וייס, מאיר בן יוסף מרדכי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הערה: מרן ז"ל - הכונה לרבי אהרן מבעלזא זצ"ל. אדמו"ר שליט"א - הכונה לאדמו"ר ממכונובקא שליט"א.

מעשה רב להגר"א סי' קפה

קפה שבעת ימים תאכל מצות כל שבעה מצוה ואינו קורא לה רשות אלא לגבי לילה ראשונה שהיא חובה ומצוה לגבי חובה רשות קרי לה אעפ"כ מצוה מדאורייתא הוא וכן פירשו י"ט א"צ אות פסח במצה סוכות בסוכה ועוד כמה ראיות והיה מחבב מאד מצות אכילת מצה כל שבעה וביום טוב אחרון היה אוכל סעודה שלישית אעפ"כ שלא היה אוכל שלש סעודות בשאר י"ט מפני חביבת מצות אכילת מצה שזמנו הולך לו. ובמוצאי י"ט היה משתדל לטעום עמוד מס 16 מעשה רב יששכר דוב בר בן תנחום הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ספר עוד יוסף חי [תולדות רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל] עמ' רעז

עוד בימי הסוכות ממצות החג, ובאמת אצל רבינו ז"ל מיד כשבא להסוכה הי' ניכר זיו צהלה ל פניו מגודל חביבת מצות סוכה. ואף אצל אכילתו הי' ניכר שינוי גדול. ופ"א אטו מלתא זוטרתא הוא מה שאפשר לקיים בכל כזית וכזית מצוה חדשה בישובו לאכול בסוכה. ואז נתגלה למפרע טעם הדברים של התרגשות שמחה יתירה בעת אכילתו בסוכה אשר בכל פעם הי' בעיניו כאלו זה פעם הראשון שאוכל בסוכה, וכשאירע שהי' הגשמים יורדין והי' רואה את מהירות בניא לצאת עמוד מס 293 עוד יוסף חי דושינסקי, משה מרדכי בן ישראל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אתון דאורייתא, להגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל, כלל יא

ראיתי בס' מנחת חינוך שכתב ליישב קושית התוס' בסוכה דף ט ע"א [ד"ה ההוא] דלמה לי "לך" למעוטי גזולה, תיפוק ליה דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה, ותיירץ הוא ז"ל דיש ב' מיני מצות עשה: א' - הם אותם המצוות שהתורה רוצה ומבקשת עצם הפעולה ומציאותה כהנחת תפילין ונטילת לולב וכדומה. ב' - הם אותם המצוות שאין התורה מבקשת עצם הפעולה כלל וכגון סוכה שאילו רצתה תורה עצם האכילה בסוכה היתה מטלת חובה לאכול בסוכה וכיון דהאכילה היא רשות והמצוה היא רק שאם אוכל מרצוני מחויב לאכול בסוכה, א"כ על כרחך אין האכילה בסוכה נרצית ומבוקשת בעצמותה... ועל כרחך כוונת המצוה הוא רק בשלילה שכשיאכל האדם לא יאכל חוץ לסוכה... והנה פסולא דמצוה הבאה בעבירה איננו דומה לשאר פסולים כגון לולב שנפרצו עליו וכדומה, דהוי כאילו לא לקח כלל לולב שציוותה תורה רק כלוקח עץ בעלמא ונחשב שלא עשה כלל המעשה שציוותה התורה, דבמצוה הבאה בעבירה אינו כן, דגם לוקח לולב הגזול שפיר עשה מעשה לקיחת לולב וכמובן, רק שאי אפשר שיהיה מעשהו לרצונו יתברך כיון שבא ע"י עבירה ואין קטיגור נעשה סניגור, ועל כן זה שייך רק בלולב ובדומה שרצתה התורה עצם מעשה הנטילת לולב, ועל כן צריך שתהיה המעשה לרצון לפניו יתברך... מה שאין כן בסוכה שלא רצתה תורה כלל עצם האכילה בסוכה וכנ"ל, אם כן אין המעשה צריכה להיות לרצון כלל ורק צריך שלא יאכל חוץ לסוכה והרי אינו אוכל חוץ לסוכה דגם ישיבה בסוכה גזולה הרי היא ישיבה בסוכה... אלא דבמקום שצריכה להיות לרצון כלל רק שלא יאכל חוץ לסוכה, וא"כ הרי באמת אוכל בסוכה ולא חוץ לסוכה, מה שאין כן השתא דכתיב "לך" למעוטי גזולה, על כן כיון שפסלה תורה גזול בהדיא שוב שפיר הוה ליה פסול וחשיב כאוכל חוץ לסוכה, עכתי' [של המנחת חינוך] ז"ל, ודפח"ח.

... ואולם גוף דברי המנחת חינוך הנ"ל שכתב דסוכה היא רק מצוה שלילית, נלענ"ד דאין הדבר כן ורק דסוכה היא מצוה חיובית ועצמותית שהתורה מבקשת שנדור ז' ימים בסוכה כמו שדרין כל השנה בבית וכאומרים ז"ל תשבו כעין תדורו והא דאי בעי לא אכיל ולא יתיב בסוכה זה בעבור לפי שענין דירה כך עניינה שהאדם הוא בחוץ ובשוק כמה זמנים ורק כשרוצה לאכול ולשתות או לישן אזי אינו אוכל ושותה וישן בחוץ רק בביתו וזהו ענין הדירה בביתו וכן רצתה התורה שנדור שבעת ימים בסוכה ושפיר הוא מבוקש עצמי וחיובי שהתורה מבקשת ענין הדירה בסוכה.

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום שלישי, ו' תשרי תשע"ב

מראי מקומות (18)

סוכה כז.

בענין חובת אכילה בלילה הראשון של סוכות

[א] כז. מתני' רבי אליעזר אומר – עד הכתוב קבעו חובה [נקודתיים]. ורש"י.

שתי ספקות של הירושלמי

[ב] עיי' ברא"ש פרק שני סי' טו שהביא שתי ספקות בשם הירושלמי.

בביאור ספק א'

[ג] עיי' בקרבן נתנאל אות ק'.

[ד] עיי' במשנה פסחים צט: וברש"י ד"ה ערב פסחים וד"ה לא יאכל.

[ה] ויש לעיין מה הם צדדי הספק של הירושלמי לגבי סוכה.

[ו] ועיי' בדרכי משה סי' תרלט ס"ק ו'.

בביאור ספק ב'

[ז] לכאורה יש לעיין איך יתכן צד שיוצאים במיני תרגימא, והרי ילפינן ט"ו ט"ו מפסח, ושם הרי צריך פת.

פסק ההלכה בנידון שתי הספקות הללו

[ח] שו"ע סי' תרלט סעיף ג' ומשנ"ב סי"ק כא, ושער הציון סי"ק מג. ומשנ"ב סי"ק כז.

[ט] ויש לעיין, הרי לגבי הספק אם צריך פת פסק השו"ע לחומרא וביאר המשנ"ב משום ספק דאורייתא, וא"כ

הספק אם אסור לאכול פת בערב סוכות שהוא ספק דרבנן היה צריך לפשוט לקולא, וצ"ע.

שיעור האכילה בלילה הראשון

[י] עיי' בריטב"א כז. ד"ה הא דאמרינן אף סוכה, מ"ושיעור אכילה זו" עד "וזה נכון".

[יא] ויש להבין הסברא, מדוע מתחילה סבר שהשיעור הוא כביצה ועוד, ואח"כ סבר שזה כזית.

[יב] ועיי' במהדיר הריטב"א הוצאת מוסד הרב קוק הערה 519, חקירת הג"ר ברוך בער זצ"ל, שהוא יסוד גדול

להבנת הסוגיא.

פסק ההלכה בענין השיעור

[יג] עיי' שו"ע סי' תרלט סעיף ג' ומשנ"ב סי"ק כ' וסי"ק כב.

אם מותר לאכול חלה מתוקה לכזית הראשון

[יד] עיי' פרי מגדים סי' תרלט אשל אברהם סי"ק טו מ"חייב לאכול".

[טו] עיי' בריטב"א כז. ד"ה הא דאמרינן, עד "ומצינו למדין". המתבונן היטב בריטב"א יראה שהוא חולק על

הפרי מגדים. וצ"ב בהבנת מחלוקתם.

[טז] להלכה עיי' מועדים וזמנים להג"ר משה שטרנבוך שליט"א, סוכה סי' פו.

מועדים וזמנים סוכה סי' פו

ולמעשה נראה דמנהג ישראל תורה היא לצאת חובת המצוה

בליל סוכות בחלות כמו בכל יום טוב, ומ"מ לדעתי כדאי לכל

אחד להזהיר בביתו, דבחלות שאופין לליל סוכות לא יערבו יותר

ממשהו ממש שמן דבזה לא מורגש ולא נעשית עשירה כמבואר

במ"א סימן תע"א (סק"ה) ויצאו חובת המצוה בכזית דגן בלי

פקפוק, אבל אם מוסיפין שמן ומי ביצים להשבית כנהוג, אז לא

יצאנו חובתינו לדעת הפמ"ג, ויש לדבריו גם יסוד בהפוסקים

מועדים וזמנים השלם עמוד מס 179 א שטרנבוך, משה בן אשר הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בס"ד, ישיבת ברכת חיים, יום רביעי, ז' תשרי תשע"ב

מראי מקומות (19)

סוכה כז.

בענין מצטער בלילה הראשון של סוכות

ירדו גשמים בלילה הראשון – מחלוקת הראשונים

- א] עיי בגמ' ברכות מט: מ"אמר רב אידי בר אבין" עד "טעה חוזר לראש". ובתוס' ד"ה אי בעי, [עד "והא דאמרין בפרק אלו דברים"].
- ב] עיי רא"ש ברכות פרק שביעי ס"י כג מ"משמע הכא דביו"ט לא סגי"א" עד סוף הסימן.
- ג] שו"ת הרשב"א חלק ד' ס"י עח.

עיון בשיטות הראשונים

- ד] יש לעיין מה סברת מחלוקתם. ועיי במהדיר לחידושי הריטב"א מהדורת מוסד הרב קוק הערה 519 שהביא חקירת רבי ברוך בער.

להלכה בזה

- ה] עיי שו"ע ורמ"א ס"י תרלט סעיף ה', ועיי בביאור הגר"א שם [ד"ה וכ"ז דוקא] שביאר מחלוקתם.

ו] אם יורדים גשמים האם יש להמתין – ד' שיטות בפוסקים

- שיטה 1-2 - עיי בשערי תשובה [נדפס במשנה ברורה] ס"י תרלט סעיף ו' בשם ליקוטי מהרי"ל, ובשם שבות יעקב.
- שיטה 3 - עיי בהגהות ר' עקיבא איגר על השו"ע ס"י תרלט סעיף ז' בשם הצ"ח.
- שיטה 4 - עיי מעשה רב להגר"א ס"י ריז [מובא במסגרת].

מעשה רב להגר"א ס"י ריז

רי"ן לילה הראשון של סוכות חובה לאכול בסוכה כמו לילה ראשונה של פסח.
ונ"מ אם יורדין גשמים צריך להמתין בסעודתו עד שעת הכושר לאכול
בסוכה ואסור לישן כל הלילה שמא יהיה עת ראויה לאכילה ואם לא פסקו
הגשמים יאכל בביתו אבל בסוכה לא יאכל אפילו בלילה ראשונה בעת שהגשמים
יורדים דאז אין שם סוכה עליו. (עיינ בש"ע שלו סימן תרל"ט ס"ק כ"ב):
עמוד מס 20 מעשה רב ישכר דוב בר בן תנחום הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

- ז] וצ"ב בהבנת כל שיטה ושיטה.

הלכה למעשה בזה

- ח] עיי שו"ע ורמ"א ס"י תרלט סעיף ה' ומשנה ברורה ס"ק לה, ושער הציון ס"ק סו-סז.
- ט] לבני ספרד – עיי בכף החיים ס"י תרלט סעיף עג.

פטור הולכי דרכים בלילה הראשון

- י] עיי בספר הלכות חג בחג פרק יד הערה 18 [מובא במסגרת]

הלכות חג בחג להגר"ר משה מרדכי קארפ שליט"א פרק יד הערה 18

18. בא"ר סס"י תר"מ כ' דגראה מרש"י כו. דהולכי דרכים פטורים אף בליל א' ובפמ"ג שם תמה ע"ז דע"פ בליל י"ט אסור לו לצאת לדרך עד שיאכל כזית כמו בירדו גשמים, וכן מפורש גם בלשון רש"י שם ד"ה הולכי דרכים שכ' "כשאינו י"ט" והניח בצ"ע, אך באמת יש שם ט"ס בא"ר [כידוע שהוא ספר משובש מאד] ובמקום כו. צריך לומר "נו". והוא ברש"י שם ד"ה אי לא סוכה "מי לא אמרי' זמן כגון הולכי דרכים דפטורים מן הסוכה אומרים זמן בשביל המועד", והיינו שאומרים שהחיינו בחוה"מ היות ובליל א' לא אמרו שהחיינו, ומש"כ דרש"י כו. הלכות חג בחג עמוד מס 381 סוכה קארפ, משה מרדכי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה	"שאינו י"ט" לאו משום פטורא דהולכי דרכים אלא משום איסור תחומין הוא. אך היוצא לדרך קודם בודאי פטור לרש"י כדן הולכי דרכים. אך עצם הראיה מרש"י לא זכית להבין, דאפשר דרש"י ס"ל כדעת הראב"ד רשב"א ורוה"פ ושכ"פ המחבר שיש פטור דתשבו כעין תדורו אף בליל י"ט א', ואף מצטער פטור וה"ה מי שהלך קודם י"ט אינו חייב לחזר אחר סוכה [אף שיש לפניו] מדין תשבו כעין תדורו. אך לפו' דמצטער חייב ואין בו פטור דתשבו כעין תדורו ה"ה דהולכי דרכים חייבים וצ"ע.
--	--

הלכות חג בחג עמוד מס 381 סוכה קארפ, משה מרדכי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה